

ANUL XV
Nr. 24 (528)
Sîmbătă
10 Iunie
1972
10 pagini
1 leu

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

In cinstea Conferinței Naționale
a Partidului Comunist Român

Vrancea

Nu va fi vorba în acest capitol despre întregul județ Vrancea care cuprinde o zonă de cîmpie, o zonă de dealuri și o zonă montană și sintetizează oarecum caracteristicile ale tuturor componentelor geografice și economice ale țării noastre; ci mă voi referi doar la o cercetare făcută în Vrancea de munte, în acea regiune celebră despre care a scris cu o profundă cunoaștere și intuiție a realității acum două veacuri și jumătate Dimitrie Cantemir în celebra sa carte „Descrierea Moldovei”.

În Vrancea montană deci, s-a desfășurat în anul 1971 o cercetare științifică complexă înfăptuită de geologi, hidrologi, climatologi, economiști, ingineri agronomi, zootehnicieni, silvicultori, medici, sociologi, poltologi, arhitecți ș.a.; au participat la cercetare atât tineri cîți și cercetători în vîrstă; s-au ocupat îndeaproape de această investigație atît organele locale îndrumate de Comitetul Județean al P.C.R. cît și reprezentanții ai organelor centrale, îndrumați metodologic și științific de Academia de Științe Sociale și Politice.

Investigația noastră s-a purtat asupra acelei zone care începe dincolo de mîgura splendidă a Odobeștilor care străjulește Vrancea montană.

Au fost adunate date privitoare la structura geologică de profunzime a zonei după cum și date asupra situației solurilor; au fost studiate problemele pășunilor, ale pădurilor, ale apelor, zăcămintelor naturale, rețeaua de drumuri, mijloacele de comunicație, așezările emenești, structura proprietății, organizația socială, viața politică și culturală. Un vast material documentar a fost sistematizat, confruntat cu realitatea, precizat în detalii, elaborat din punctul de vedere al concepției noastre socialiste și prezentat la un Simpozion ce s-a desfășurat la mijlocul lunii martie în orașul Focșani sub președinția tov. Simion Dobrovici, primul-secretar de partid al județului. Două zile au durat prezentările comu-

nicărilor și dezbaterile care s-au încheiat cu întocmirea unui proiect de program de lucru pentru dezvoltarea neconținută a acestei zone montane ce, din mai multe pricini naturale și ale istoriei sociale, este rămasă în urmă față de celelalte zone ale aceluiași județ.

Sînt cuprinse în acest proiect numeroase propuneri privitoare la consolidarea straturilor geologice de profunzime, amenajări de suprafață necesare pentru a opri puhoaietele apelor în perioadele de ploa, măsuri de protecție a naturii, de rațională exploatare a pădurilor, de recondiționare a pășunilor, de consolidare a drumurilor, de ameliorare a condițiilor de muncă și de trai, de învățămînt și de cultură a lor. Multe din aceste chestiuni se pot rezolva pe plan local. Altele cer însă un sprijin central; multe se pot rezolva într-un interval de timp mai scurt, altele vor cere o acțiune continuă de ani și poate, de decenii; multe se pot rezolva pe calea economică dar cele mai importante necesită o profundă și serioasă activitate de organizare socială și de orientare politică.

Ceea ce este însă îmbucurător e faptul că întreaga populație a zonei montane — vranceanul — a privit această cercetare ca A SA, a luat parte cu înțelegere și chiar cu entuziasm la studierea și dezbaterile problemelor, la elaborarea proiectului de program care a fost supus organelor de decizie. Aceasta este cea mai importantă garanție perspectivei soluționării problemelor. Întreaga lucrare executată conform celor mai riguroase exigențe științifice și cu cel mai larg sprijin de masă, sub îndrumarea Comitetului Județean al Partidului Comunist Român Vrancea, face parte din șirul acțiunilor care se desfășoară în întreaga țară în întimpinarea Conferinței Naționale a Partidului Comunist Român.

Miron Constantinescu

Imagine și adevăr

Pentru ca un artist să poată exprima, cît mai substanțial, adevărul epocii sale, pe lîngă înzestrarea pe care i-o conferă, printre altele, filiațiunea națională și familială, el trebuie să fie capabil să discearnă și să înțeleagă sensul legilor obiective ale dezvoltării sociale, și deslușindu-le, să fie capabil să participe, în mod creator, la realizarea idealurilor revoluționare ale societății în mijlocul căreia trăiește.

Dincolo de aceste deziderate și linii de forță, imaginea pe care va izbuti s-o elaboreze va fi rodul unei absențe condamnabile, va fi un simplu anacronism, și se va exercita într-o lume a coșmarului individualizat, într-o lume în care limbajul specific artei este lipsit de atributul comunicării, nefiind în stare să devină, măcar, propriul său interpret.

Narcisismul placid și inoperant al limbajului duce, în acest caz, la resorbirea imaginii în matricea sa originară, emițătorul imaginii își mîنینcă imaginea, așa cum unele vietăți își mîنینcă puii.

Dacă imaginea nu exprimă adevărul, în înțelesul pomenit mai sus, singurul înțeles valabil, garantat de filozofia materialismului dialectic și istoric, adică de singura metodă care intrupește și rezolvă toate logicile, atunci mesajul operei de artă decade pînă la dispariție, sau se transformă în contrariul său, devenind o piedică în calea progresului social și a ridicării conștiinței umane pe o treaptă superioară.

„Artiștii adevărați, — a spus tovarășul Nicolae Ceaușescu în cuvîntarea rostită la încheierea lucrărilor Conferinței naționale a scriitorilor, — indiferent de timpul în care au trăit, s-au situat întotdeauna de partea forțelor avansate, progresiste, au militat pentru aspirațiile de dreptate și libertate ale popoarelor, pentru o viață mai bună, pentru fericirea omului. Slujitorilor condeului din țara noastră le revine astăzi îndatorirea de a-și aduce contribuția la triumful idealurilor de progres social, de libertate și independență națională a tuturor popoarelor, la victoria luptei forțelor democratice, antiimperialiste din întreaga lume, la cauza prieteniei și colaborării între toate națiunile globului”.

Aceste nobile cuvinte ar putea constitui un permanent frontispiciu al operei de artă în general, și cu atît mai mult pentru artiștii și scriitorii noștri chemați să exprime lupta și năzuințele poporului și să dea strălucire geniului național.

Puterea de discernămint și de înțelegere a scriitorilor noștri s-a dovedit în ansamblu exemplară, iar dorința lor de a exprima, cu mijloacele artei și în mod activ, adevărul, n-a rămas mai prejos.

Secretarul general al partidului nostru a remarcat, în cuvîntarea sa, că în vremea care s-a scurs de la reuniunea precedentă a scriitorilor și actuala Conferință, „au apărut mii de lucrări de beletristică realizate de scriitorii români și de cei aparținînd naționalităților conlocuitoare, dintre care multe de reală valoare artistică. Se poate spune că a avut loc o adevărată explozie a creației literar-artistice, o manifestare deosebit de vie, de fecundă, în sfera beletristicii, atît a scriitorilor consacrați, cît și a generațiilor noi care s-au dedicat scrisului”.

Există toate premisele care ne fac să credem că această explozie, acest avînt creator, va continua, transformîndu-se într-un lanț de eclouziuni.

Acum, în preajma Conferinței naționale a Partidului Comunist Român, Uniunii noastre îi revine sarcina de a fertiliza acest avînt creator, ferindu-l de imixtiunile impure.

Luceafărul

ÎN PAGINILE REVISTEI:

Versuri de

Ilie Constantin, Ana Mureșanu,

Emilia Căldăraru, Ion Iuga,

Adrian Beldeanu, Dorin Tudoran,

Ion Lotreanu

Asemuiiri

Zadarnic ar fi fost orice efort...
Deși pămîntul, fără Ptolomeu,
Rotund și greu s-ar fi-nvîrtit mereu,
Mulți ar fi zis că e un șes, un cort.

Cînd totul atirna de-un fir de păr,
Nevoc-a fost de o putere nouă
Care să spargă botșile în două
Ca jîlgerarea unui adevăr.

A fost nevoie, ca pe-un cîmp arid,
De ploaia care fermecă ovăzul,
Și-a fost sădît, din nou, în tris, vîzîl,
S-a prăbușit schiloada lăme-n vid.

Căci trisal, ajuns la punctul mort,
Ar fi răsfrint imaginea pe dos, —
Pe cînd ea azi, e un copac frumos,
Un vas de porțelan plecînd din port.

Virgil Teodorescu

SADINA BALASA: Bucuria recoltei

(Biennale de pictură și sculptură — 1972)

Flori de heliant

Toate planurile peisajului
duceau imensități, culturi de floarea soarelui
de heliopsis și de heliantus
explozii de raze vegetale galbene
în jurul măciutilor brune;
explodau pe cîmpie, pe aripile dealurilor,
erau procesiuni nebune
de mimetice flori, de tipșii incendiare
de optimizantă culoare;
pîndeam cînd totul va fi flacără galbenă
în lumina neîncepută a unui recuîem
ciudat, necelebrînd o moarte
ci un exult de monocordă stare,
iluminate procesiuni venînd departe,
nemelancolizată devoțiune
a florei dăruită în rotire
magneticului astru,
maree galbenă ce așteaptă să suie,
să ne lase, așa, necolorați
cum vor secații ochi; de clorofilă,
de tonuri și nuanțe,
ce-adorm cînd văd colori
sau licăriri de aștri.

Radu Boureanu

ECOUL SĂPTĂMÎNII Ore de împlinire

Un anotimp prielnic de primăvară bogată în plii, în soare și în lumină a sporit fertilitatea pămîntului și anul acesta iarba pășunilor a fost mai verde și mai strălucitoare, floarea cașilor mai parfumată iar grîul se-alege pretutîndeni frumos și înalt. N-a sosit solștiul de vară și cît e și cuprins în imaginație pămîntul țării sînt holde pregătite să se transforme în bob curat. Un sezonnic mai drept ca sezonul sub activ al timpului dilatat în ore sau comprimat în minute, mă-oară circuitele clorofilă pînă în punctul cînd spunem: grîul e copt. Departe de noi, cei aflați în carapacea orașelor, pînși în munca cotidiană și în relațiile care ne supun, pămîntul își bate orele lui de-împlinire și ne-amintim de-o dată de munca țărănilor. Țăranul este pe cîmp Cîineva veghează pămîntul, Cîineva garantează pîinea în fiere an. O muncă grea și atentă și atît de modestă iese în lumină în clipa cînd pornește ofensiva recoltei, cînd bogăția pămîntului se adună și așază-n cîntar.

Cifrele publicate în presa noastră cotidiană și care arată numărul de hectare ce urmează a fi recoltate, țără pierderi și fără intîrziere sînt impresionate. E de presupus că în clipa de față artileria grea a campaniei de recoltare, mașinile agricole și mijloacele de transport se ațîlă la start, noi și strălucitoare, cu toate osiile verificate și spălate în utei curat. E de presupus că armata de tractoriști își permite ultimul fum de țigară înainte focului de pistol. E de presupus că toată populația țării este în clipa de față cu mintea și sufletul lîngă porțile mari de ogradă pe punctul de a se deschide în drum. Fie ca, în numele bagăției pămîntului nostru și în numele hărniciei țărănilor noștri, anotimpul recoltei să fie mai prielnic ca niciodată, să ni-roase a pîinea nouă de la un capăt la altul al pămîntului.

Observator

ÎN ACEST NUMĂR:

Ov. S. Crohmălniceanu:
Variațiuni pe tema publicului

Ion Caraion: Planete

Nicolae Balotă: Călătoria unui eseist

Edgar Papu: Unic, unitar, uniform

Nichita Stănescu: Ideea de destin

Mircea Iorgulescu: Jurnal de lectură

Îndrăgostit ca-ntr-o poveste

Îndrăgostit ca-ntr-o poveste
de iarba care sapă în țărînd
zborul păsării...
mi-e teamă să nu mă lovească dealurile

ca niște ii de abur
mi-e cald ca-ntr-o poveste
drumurile-s fîntîni
înflorînd semințe
în palmele cîmpiei
rădăcinile poposec în iubire
cu respirația pe gura holdei
îndrăgostit ca-ntr-o poveste
de inima ta alergînd spre rod
patrie cu steagurile inimiresmate
de aromele pămîntului.

Ion Mărgineanu

IOSIF PETRAN

Pereții albi

Ediția „Eminescu” a lansat o colecție de teatru, „Rampa”, fapt laudabil ca răspuns concret la prelungite discuții despre dramaturgie. Judecând după numele colecției, reprezentarea textelor publicate este un obiectiv declarat.

Dar citim teatru sau mergem la teatru, ține sau nu, ca să se cunoscă, teatrul de literatură? Este autorul dramatic scriitor sau numai „dramaturg”, adică unul dintre nenumărații subordonați ai Regizorului, acest „uzurpator” modern care a deformat de autorul dramatic și a anexat literatura dramatică superputerii care se numește Spectacol?

Pușă așa, chestiunea nu e departe de a fi irezolvabilă și a aduce în sprânci literaturii durabilitatea textului (viata de apoi, în ordinea lumescă!), găsind în efermeitatea spectacolului necesarul călăuzii vulnerabil mi se pare a amina avocașește o dezbateră de fond prin invocarea unui etem viciu de procedură.

Dar cine este în fond, regizorul, de unde a ieșit acest superb „canibal” limuzinat care trăiește în iluzia că, dacă nu este singur pe pământ, nu există totuși cineva mai presus decât el? Nu este oare regizorul o încarnare (monstruoasă!) a cititorului, nu este el un cititor care poate să-și materializeze lectura, să și-o facă explicită, să-și dea o formă? Vom avea adică spectacole citi regizori, după cum avem atâtea lecturi citi cititori, criticul fiind și el un cititor exacerbât, între regizor și critic deosebirea ține de forma specifică de manifestare, esențial e sinteză asemănătoare ca doi frați gemeni. Față de literatura dramatică, spectacolul se află în același raport ca și critica față de proză și poezie; nu ne putem scandaliza de poziția regizorului fără a pune în discuție poziția criticului, și unul și altul comentează, cu mijloace diferite, un text. Preponderanța comentariului asupra creației este una din trăsăturile definitorii ale epocii noastre. „Impasul” dramaturgiei românești actuale, despre care s-a vorbit și se vorbește fără încetare dar și fără pasivitate, nu este deloc străin de această situație.

Există dramaturgi care scriu exclusiv în vederea montării textelor lor, indiferenți la valoarea literară, preocupăți doar de respectarea unor condiții variabile, de moment, condiții care nu se referă la specificul literar; există dramaturgi care scriu exclusiv pentru a fi citiți, prefăcându-și piesele în colocoliv esențiale, reacție firească și orgolioasă, dar soluție lipsită de orice viltor; există, în sfârșit, autori de literatură dramatică. Imprejurarea că acestia din urmă nu sînt numai dramaturgi poate fi întimplătoare, însă prezența unor scriitori afirmați și în alte genuri în primul plan al autenticei dramaturgii românești contemporane este o realitate peste care nu se poate trece fără risc. Numai cine ignoră lucrările dramatice ale lui D. R. Popescu, Teodor Mazilu, Ion Bălescu, Marin Sorescu, Gheorghe Astaloș, Ioasă Naghiu poate avea motive de încredere în privința dramaturgiei originale de la noi. Însă panica este falsă...

Primul număr al colecției „Rampa” marchează un dublu debut, deoarece Pereții albi este iniția carte de teatru a prozatorului Iosif Petran, care se adaugă astfel autorilor citați mai înainte. Diferența ca aric de investigație, cele trei piese care compun volumul sînt asemănătoare prin stil, atitudine și problematică: remarcabil constructor de situații dramatice, bun creator de atmosferă, avînd o reală înzestrare pentru creația poetică, Petran, direct, nu însă fără subtilitate, autorul este mereu interesat de dramele de conștiință reliefate printr-o succesiune de evenimente semnificative. În Ioana pe lemn un tânăr este obsedat de taina care înconjoară moartea mamei sale, fostă lupătoare în ilegalitate, arestată de Siguranță în urma unui denunț misterios și executată în închisoare. Cu tenacitatea pălmașă a unei naturi hamletiene („Eu nu pot trăi fără adevăr. Îi vreau, oricare ar fi, pentru mine...”), el descoperă că denunțatoarea era o fostă prietenă a mamei sale, delatoarea fiind însă și mama viitoarei lui soții, reconstituirea vechilor împrejurări demonstrează însă că denunțătoarea — conștientă sau involuntară — a tuturor celor apropiați. Mama lui fusese trădată din lașitate, dar tot din lașitate se mîlțumeste doar cu aflarea adevărată, repetițiile de a-și purtarea consecințele practice, precum istorică a sfârșitului lui Bogdan, fiul neglorios al lui

Ștefan cel Mare din piesa Bogdan urmașul, este în fond o meditație asupra sacrificiului pe care îl presupune condiția de conducător. Pereții albi ai elipei dezvoltă metaforic ideea că moartea este preferabilă unei existențe automate, redusă la biologic: trei oameni sînt salvati miraculos de un Profesor în momentul în care, victime ale unor accidente mortale, nu mai aveau nici o șansă de supraviețuire. Redîndu-le viața, Savantul dorește să creeze, cu ei, o nouă umanitate, întemeiată pe o perpetuă stare de echilibru („Vă ofer un fel de vesnicie”), o lume fără durere dar și fără bucurie. Cei trei refuză însă raiul promis, preferînd să se întoarcă în clipa fatală din care fuseseră smulși, optînd așadar pentru o moarte aproape sigură. Teatrul lui Iosif Petran este, ca și proza sa, expresia unui spirit lucid și născut în feiul lui Camil Petrescu, pentru care literatura reprezintă un mod de a revela într-o formă pregnantă termenii unei zbuciumate căutări interioare.

Intinsele mai multe drumuri decât cele patru vînturi (!!! — este vorba de Tirgu-Severin), Acolo unde Otiliu nestatornic și zoric ac părăsește. Virtutele strădăniței în perspectivă a Bisericii, Peisajul ascendent al metamorfazelor, Coordonatele ascensiunii la Tehnoulaj, Tonuri de verde pe valea Nicolului Alb, Eterna floare încadrată cu penel de verde a speranței, Arpegii stranii din Bădăc pe portativele nemărginirii s.m.m.! Iată și stîlul: „Timpul uriașilor de piatră se cutremură la trecerea furtunii, ecurile ei prelungi învîrtește prin văgăuni și pesteri ca pulbera contorsionată în frământări apocaliptice dintr-o gigantă coadă de cometă răsună parcă zăugind din temelii peretii de granit ai munților”, sau: „Sublimă tînguirea viorilor, arcurile toamnei alunecînd răscolit pe struna de aramă, vibrînd imens și arborînd la nava fanteziei poveștea unor zine bune sau iele despletite cu părul sfîșiat de vînt, supreme armonii de orgă ale naturii pătrunzînd impetuos în suflet ca o năvală elementară de mare și stimulînd imaginația, le vei mai înfrîni sub bolta Atenenului în pagini scintiletoare și geniale din Beethoven, dar nu le vei culege așa cum procedezi aici cu degetele spiritului tău, de la origini ca pe o floare din poezia elementară”. Crișan Constantinescu este o victimă a cuvintelor.

MIHAI NEAGU BASARAB

Scurtă poveste

cu un suveran zănat

Al doilea volum apărut în colecția „Rampa” aparține lui Mihai Neagu Basarab (n. 1946), autor pînă acum a încă două cărți de teatru (Buteii lui Diogene și Mica publicitate, 1969; Frîngia de rufe a familiei, 1971), așadar un dramaturg „specializat”. Cînosător al formulelor moderne de tehnică dramaturgică, în sensul că le utilizează ca pe un bun comun, Mihai Neagu Basarab scrie un teatru abstract, lipsit de vibrație afectivă, întemeiat pe o mecanică de replicilor decurînd conform unei logici paradoxale riguroase exploatare. Piese sale sînt de fapt niște exerciții intelectuale care pot încanta la lectură prin nepevzîutul rezultat din abila succesiune de raționamente, curvîșă în formă și absurdă în fond; „Falstaff” Pentru tine, e o giușă. Mi gumele n-au nici o importanță, indiferent dacă par realități certe sau sînt simple ficțiuni. Autorul dramatic e O femeie mi-a spus, Sînt unele femei instruite. Au și simțul umorului. Falstaff: Sînt unele femei mersinate. Astea se cred ironice. Prostii sînt ușor de convins. Autor dramatic: Dar, uneori, n-au nici un interes să convingă pe un bărbat de superioritatea lor. Și, uneori, nici nu pot”. Prin predominanța tehnicii se poate ajunge la serie și pericolul care amenință asemenea compuneri este impersonalitatea.

ION LOTREANU

Lăcuste și aeroporturi

Sub acest titlu bizar, care — observă Dan Ciubotari — poate să indice „un votare de studii asupra problemelor transporturilor aeriene, un eseu asupra războaielor sau a bazelor militare străine din anumite teritorii” (Vatra, nr. 5), Ion Lotreanu publică trei cicluri de versuri „sînt sub semnul unei sensibilități elegiace involvîndă întempestiv de îndrăgînită tîmbe și de aceea stridentă, fidelă autorului nu are puterea de a fi consecvent: „E bine să alergi spre malul apei / și să-ți incurci privirile în fire / de boacanie sau poate de păianjen... / Ci boacanie sînt ancore subtile / în slujba unor babe amorsate / un pas, și-n gori albe de explozii // se-naltă mică fîntînă în spic cu urzuc / e tot ce poate face firul ierbei / și prînză un pact oriental cu zeii / aruncă-n clorofila cu înșuși zborul / va fi și el o tristă rădăcină / sub bolți sau pur și simplu prin acvarii”. Poetul este mai degrabă un miniatrist, delicat și grațios („dorm lacrimile-n corn prelung / de mele îndrăgostit de-o floare”) decît un temperament exploziv, cum pare a se iluziona printr-o contaminație livrescă și cu rele efecte: „Există după miezul nopții decupașe / de timp, cînd telefoane publice scoase / și părăsește condiția de dururi; / le-apropii de urșice, și nu-ți spală / în grabă picăturile căzute / din întrebările ce-ți ard sub frunte”. Alături de Lăcuste și aeroporturi la a doua carte (după Azimut, 1971), Ion Lotreanu este un poet al cărui profil încă nu s-a împețit.

CRISAN CONSTANTINESCU

Metamorfoze in inima

Marghitei și Bodocului

Crișan Constantinescu este probabil unul dintre cei mai recentii epigoni ai lui Geo Bogza, volumul său de „reportaje literare” fiind o variantă caricaturală a Cartea Otiliului. Spre ilustrare, cităm câteva dintre titlurile capitolelor: Cetașea unde Otiliu și-a răstăcit copilăria, Semnificații noi în dansul orelor, În împărăția ozonului și a voșetii, Urbea în care se

Mircea Iorgulescu

DAN HATMANU: Agonomul ascultînd creșterea plantelor (Bienna de pictură și sculptură 1972)

cronica literară

Ben. Corlaci: „Poeme florivore“

Fiind vorba de o carte de versuri purtînd peste tot însemnele maturității artistice — precum cea de față — ni se pare realitate instructivă confruntarea cu opiniile critice dăind din faza debutului autorului ei. Operația cu atât mai capitivă cu cît întîmplarea (sau norocul) face ca despre trei din primele patru culegeri de poeme ale lui Ben. Corlaci (Pelerinaj serial, 1942, Arhipelag, 1943, Manifest liric, 1945) să se fi pronunțat unul dintre cei mai autentici croniciari literari din țară a cunoscută critica românească. El avem în vedere, desigur, pe Pompiliu Constantinescu, căruiu — se știe — numeroși scriitori de azi îi datorează nedezmintita sa solitudine critică.

Așadar, cu excepția primei sale plachete (Tavernale 1941), opera poetică a lui Ben. Corlaci de pînă la momentul ciclului Postumele (1945—1967), tipărit în volum abia în 1969 (Poetii, E.P.L.) beneficiază de tranșante diagnostice critice ale lui Pompiliu Constantinescu. Firește, o serie întregă de scrieri critice aparțin în textele cronicelelor lui Ben. Corlaci și a feliturii și azi, data fiind valabilitatea lor totală sau parțială, învederată de opera poetică ulterioară a lui Ben. Corlaci. De exemplu: „D. Ben. Corlaci e un liric la care tragismul se exprimă lucid, dominat de inteligență”, „D. Ben. Corlaci practică un lirism ostentativ, unori un fel de umor negru, grosier, și un personalism prea scur”; „D. Ben. Corlaci își prelungește perioada de „manifest liric” (...) prin atitudini violente, gestuale și prin afirmarea unei psihologii a poetului damnat și neînțele, trăind în marginea societății, pe care o blestemă și o înverșivează, pe care o soliciță și o amenință; psihologie neîndolitică de botuz de romanism, capată o ostentație obositoare și se ameniază hrănindu-se din ea însăși”.

Pentru cine urmărește et de et atent literaturile lirice parcurse de poet în cea de a doua jumătate a activității lui (Postumele, Poeme florivore) e fapt sigur deci că asemenea note dominante își prelungește existența în chip hotărât, chiar dacă — așa cum vom arăta — sursele ce le determină cunosc sensibile schimbări de compoziție.

Pentru ceea ce dorim să spunem în continuare, de-a dreptul incitante sînt însă următoarele două opinii formulate de Pompiliu Constantinescu. Ambele au un caracter concludiv, motiv pentru care vom poposi ceva mai mult asupra lor. Prima încheie cronica la culegerea Arhipelag:

„Dacă D. Ben. Corlaci se va hotărî să scrie nu numai pentru sine, cum știind că se sfîșiază, dar și pentru noi, poate vom cunoaște și un poem realizat de pe acum știit de interesant ca atmosferă și fectanță verbală”. A doua aparține paragrafului final din cronica la Manifest liric: „O boemă paragrafă poate fi izvor de poezie; o boemă defestată devine și detestabilă dacă nu e azvîrlită peste bord. Prelungită, această stare la un aer vetust de romanism, capată o ostentație obositoare și se ameniază hrănindu-se din ea însăși”.

La prima vedere, afirmarea unei atare poziții străbătută de spirit preșumțos poate să pară surprinzătoare la un criticar „deschis”, meru atenț la nuanțe și refractor dogmatismului critic precum Pompiliu Constantinescu. De aceea, mai degrabă, sîntem dispuși a pune totul pe seama unei imperceptibile proese de substituție a judecării de gust celei de valoare; fenomen cu totul explicabil în cazul comentariilor consacrate autorilor tineri, cînd rareori rezistăm tentației de a face loc — cel puțin la concluzii — unei anumite doze de didacticism critic. Iată de ce nu ne mirăm cînd, adesea, sîntem în situația de a constata că fostul debutant — dar e mandatarul unei vocații artistice reale — nu înseală speranțele primului său critic în direcția edificării propriei personalități procedînd tocmai invers, adică făcînd dovada deplinei ignoranțe a satorilor primite de la acesta. Adevărul e că fidelitatea cu sine însăși a poetului lui Ben. Corlaci e, nici vorbă, exemplară. Ceea ce conferă acestui poet, nu locmai răsfățat de critică, o poziție pe care mulți dintre colegii săi de generație — obediți în fața celor mai falimentare practici conjuncturale — au toate motivele s-o învidieze. Căci, poate, la nivelul dintre ei, în momentul de față, nu întîlnim o altă de pură conservare a lirismului inconfomist căruiă generația lui Constant Teneșaru și Dimitrie Stelaru îi dăduse atîta strălucire, precum la Ben. Corlaci. Să ne explicăm, deci, prin a spune că ceea ce a dă conținut revelator ideii de continuitate, de creștere a poeziei prin ea însăși, în cazul autorului cărții Poeme florivore, stă în deplina încredere acordată lirismului însoțit de a-și asuma răspunderea unul mod de viață guvernata de cele mai intransigente exigențe morale. Așa se face că fronda boemă de altădată, fecundată de însuși eul poetic ce-o animă, se metamorfozează în materie reflexivă de amplitudine existențială. Poetul se știe protagonistul unui destin dramatic în principalele lui direcții, fapt ce îl îndreptățește să nu accepte prea multe disocieri între existența ca atare și poezie. Ceea ce numim, prin forța lucrurilor, convenționalitatea oricărui demers poetic, la el, vizează prea puțin disimularea biograficului. Totul nu e decît o chestiune de convertire în metaforă, metaforă care, la rîndul ei, nu face decît să potențeze fondul de elegie teribilă în slujba căruiă se pune: „Aveam douăzeci de petarde în buzunarul din stînga, la piept, / petarda și anul — dintre gotani eram cel mai de seamă, / mă duceam să m-ascund în statuia de astăzi / și lubeam o poezie care mă îngrijea ca o mamă. // Eram profesor de dans, învățam florile să danseze pe sîrmă, / în orele libere culegeam purcel din blana înstelată a nopților, / mă culcam printre nuferi, cu capul pe o broască fetoasă / și ea mă ducea să visez pe planeta vecină. // Se vedea de acolo

Desen de SILVAN

Pămîntul, rotund ca un măr al discordiei, / se vedeau oamnenii, liberi să-și repare gardul, / Pămîntul era plin de pisici și credeam că sînt inimi electrice pe cer, / bălțile toate depăreau, de departe, bisericile albastre. // Se-aveau cîinii din Giurgiu și New York lătrînd pe o arce cosmice, / bătrînii din golful Bengal aruncau după mine cu fluturii fosforescenți, / iar pe Calea Lactee, din steaua cu numărul 1945, / un poez siriga Pe Pămînt Pace Intru Oamenii Buna Voire. // Aveam douăzeci de petarde în buzunarul din stînga, și nu mă visam; // broasca fetoasă își lua perna, plecătu spre amiezile ei, / eu din nou mă duceam să m-ascund în statuia dărîmată de astăzi, / cînd am în piept trei gături pline de petarde”. Chiar și atunci cînd poemul se structurează în funcție de metafore avînd deschideri spre parabolă, imboldul de a afirma un adevăr trăit, tributul unei experiențe individuale decisive se manifestă cu aceeași capacitate percutantă. E ceea ce, între altele, relevă poemul intitulat Autoportret, o piesă antologică prin perfectul acord halucinatoriu dintre ritmica versului și curgerea epică a acestuia: „Cuminiți cuminiți mă zburchă zburchă caii de petarde / hrîniți de sapte ori pe zi în grajdul împărătilor, / tu unde, sub flete cîrpit, vei mai găsi jărăteci / pentru armăsarul ce tinjește-n tine / acoperit acoperit de rapănul tăcerii? // Podul părăsit, în care doarme sau șaua fermecată, / și unde l-ai pierdut, în care vale vale a memoriei / și unde e tipăla de aramă / la al cărui sunet sînt rîbul să se scuture de vînturi, / înforat de dorul aventurii / aventurii? // Cuminiți nechează caii de paradă de paradă, / trîngînd pe nări aplauzele de argint ale curtenilor / la zile mari, cînd împărătilor gîdii cetatea / cu vorbe de hirtie colorată / și-și flutură himerele himerele pe turnuri reversibile. // Frumos atîrnă traisita plină plină de grăunte de grăunte / și la șitui calilor cuminiți și ce frumos nechează caii calii, ce frumos, / în zilele cînd toată lumea paște calendare, / iar ei sînt mari în plecăciuni și li se-auz potcoavele de aur / cum rid pe caldarim cu buzele valtranului băut în fraze fraze de rubin. // Pe fruntea la pîianjenii pîianjenilor toare baleză uitării / și călăreții se revolă în genunchi, / Măria Ta, e-nădușă / și nu mai sopusunem? // și toți te-au arătat cu degetul pe tine, răpăcugosul, / căci numai tu le-ai refuzat grăuntele de dragul aventurii”. La fel în: Poemul în ABC, Am uitat, Lebedă. Ochiul erotic ș.a. În ceea ce rînduri, cadrul parabolic e concentrat la maximum, ideea morală a poemului beneficiind de jocul paradoxal al contrastelor. E un mod poetic ce își trage rădăcinile din mai vechi atitudini „presoresciențe” învederate din poezia lui Ben. Corlaci: „Oamenii au văzut că mesele plinesc, dau muguri și flori / gata de azi înainte / nu vom mai face mese de lemn. // Oamenii au văzut că scaunele fug de sub ei / cînd îi-și lumea mai dragă: / bine, de azi înainte / vom face doar seane fără picioare. // Oamenii au văzut că statuile le-au mîncat bronzul și marmura: lasă, la noaptea, pe aștea le-nchidem / și punem în locul lor altele. // Și-au mai văzut într-o zi că bălțile cele mai pașnice / sînt bălțile întirzii, / au văzut, dar era prea tîrziu pentru mine” (Prea tîrziu).

E adevărat, ceea ce Pompiliu Constantinescu denumea prin cuvîntul fumisterie, într-un poem ca Metamorfoză, își mai relevă efectele ne dorite: „Ce dracu-sîl pasu pe tine-aița carne, / bălăbîndu-ți sufletul de zold, / de-î orice vînt în stare să-ți răstoarne mlaștini grase, biblicul imbold? // Cum aș putea să scot din tine-nalt / acorduri triste legănate-n vis, / cînd nu-ți mai poate carne să tresale / și-î toată un maeu, împletit abis? etc. Pe de altă parte, poezia imponderabilitate convinge numai prin unele fragmente, iar Nu uități castanele și Gara ni se par deficitară din cauza excesului de retorism. Cu toate acestea, cartea Poeme florivore (un apăsător cuvînt de laudă pentru funcționalele desene ale lui Benedict Gănescu) reprezintă cea mai recentă și, în același timp, cea mai elevată probă privind prezența unui poet de incontestabilă originalitate. Ben. Corlaci e creatorul unui univers liric a cărui superioară distincție rezultă — în chip neașteptat — din coingerea că, din unghi existențial, între poezie ca atare și obiectul reflectării ei nu se poate livi nici un fel de deosebire calitativă. Judecînd după cea mai mare parte a operei sale poetice, se pare că poetul nu se înșală.

Nicolae Ciobanu

Astăzi

in librării

EDITURA „EMINESCU”

— Caius Mihăilă: Jurnal la morile de vînt. Seria „Mărturie”. — 336 pagini, 11,50 lei.
— Claude Anet: Mayerling. Traducere de Elsa Grozea. Colecția „Romanul de dragoste”. — 200 pagini, 4 lei.
— Ștefan Zweig: Suflete zbuciumate. Traducere de Horia Matei. Colecția „Romanul de dragoste”. — 398 pagini, 11 lei.

EDITURA „CARTEA ROMĂNEASCĂ”

— I. L. Caragiale: Opere. Vol. I: Nuvete și schițe. Vol. II: Teatru. Prefațată de Marin Preda. — 1170 pagini, 29 lei.
— Cristina Tacoi: Epilaf pentru Iarbă. Versuri. — 100 pagini, 6,25 lei.
— Rodica Ștîneșcu: Joe viclean, roman. — 344 pagini, 12 lei.
— Alexandru Paleologu: Bunul simț ta paradox. Seria „Esuri”. — 216 pagini, 8,75 lei.

EDITURA „MINERVA”

— Mihail Sadoveanu: Locul unde nu s-a împlinit nimic. Seria „Arcade”. Postfațată de Marin Mincu. — 224 pagini, 4,75 lei.
— Tudor Arghezi: Cu bastonul prin București. Cuvînt înainte al autorului. — 208 pagini, 3 lei.
— Grigore Preoteasa: Veneția albastă, versuri. Cuvînt înainte de Valeriu Nicolescu. — 88 pagini, 5 lei.
— I. D. Petrescu: Scrieri de primăvară, versuri. Seria „Retrospective lirice”. Cuvînt înainte de G. G. Ursu. — 224 pagini, 7,25 lei.

EDITURA „ALBATROS”

— Andrei Popescu-Drumuri: Mugur de foc, povestiri. — 128 pagini, 3,25 lei.
— Joseph von Eichendorff: Poezii. Traducere și cuvînt înainte de Eugen Frunză. Colecția „Cele mai frumoase poezii”. — 152 pagini, 4 lei.

EDITURA „ION CREANGA”

— Florica T. Cămpan: Cum au apărut numerele. Colecția „Alfa”, copertă și ilustrații: Petre Vulcanescu. — 96 pagini, 3,25 lei.
— Vînicu Gafița: Curbucul povestilor, copertă și ilustrații: Anghel Petrescu-Tipărescu. — 56 pagini, 6 lei.

EDITURA „KRITERION”

— Kemeny János: Kakukfiokak, Őslelivás. (Pui de cuc). — 322 pagini, 10,50 lei broșat.
— Salomon Ernő: Gyönyörű sors, versek 1933—1943. (Soartă minunată — versuri). — 267 pagini, 17,50 lei broșat.
— Vekerdi László: A matematikai absztrakció története. (Din istoria abstracției matematice). Colecția „Korunk”. — 184 pagini, 6 lei broșat.
— Bulgakov Mihail: A mester és Margarita (Măistrul și Margareta). Colecția „Horizont”. — 341 pagini, 12 lei broșat.

posta redacției

mfingiere. // Au început să-mi cînte ochii / Tulburător și greu — ciudat / O, cum nu vezi au început să cînte / Dar mai frumos ca niciodată.”

O tensiune amplă a spiritului susținută de o singură metaforă: aceea a ochilor care cîntă un cîntec fără cuvinte. Emil Sericiu este și el, la rîndul său, poet adevărat. Iată un excelent poem pasional, care se intitulează Mărul Prim: „Cum stai, așa nebunii dorm în fin, pregătiți anume pentru / Căi care vor veni, numindu-se de la apariție încoace / Animalele viitoare // Vaș și palid este echinoziul trupului tău iubito, vîdînd / Nenastere. Și plîng în palme și laud nemilostiva Maică / O! Maică firavă cu sinii iertători, cu trupul tău asemeni / Trupului meu egal și colorat după soare / Să ne acoperim cu cerul dar lasă-ți puple dez-

goltite cam pe / la Luceferi să cad nefericit ca frunza-n paturi / Nenupșiale încă, și să mă rog la merii și la prunii cosmici / Să îmi umbrească ochii cu fructe neștiute. Atunci vor fi / De-a lungul fîmței tale mari, pete de lumină”.

Emil Sericiu are, cum singur o spune foarte frumos într-o altă poezie, „darul vorbirii în frunze mari, tot mai mari”. „De teama ochilor tăi / Am să aprind mari lumînări în păduri / Am să blestem curburile celor ce se nasc în zădar, / De teama ochilor tăi / Voi plînge neîntrerupt ore în șir / Avînd în acest timp darul vorbirii în frunze mari, tot mai mari”.

Salut cu emoție acest minunat dar al „vorbirii în frunze” care se cheamă Poezie.

Cezar Baltag

*) Editura „Eminescu”, 1972.

EMILIA CĂLDĂRARU

Cit timp te mai apropii

Insofire, ca umbra de pom.
Dar încă mai aspir
Să mă descoperi.
Și încă alt de vag
Îmi aparții.
Somn, doar, te-nflorește
Ca cireșul.
In albă sinceritate;
In vreme ce
Pe gura-ți adormită
Dă-n mugur
Părelnica frunză
Pe care se citește om deschis.

Trist semn
Al zilei de mline,
Hainele tale așteptind
Pe spate de scaun rigid,
Nescurtate, mirosind confuz
A cob de agitație diurnă.
Curind te vei ascunde
Iar, o zi,
In platoșa lor.

Cit timp

Te mai apropii, om deschis,
Intimpin
Gura ta adormită
Cu-acl sărut al meu,
(De care rizi)
Stingaci, venind,
Dintr-o protistorie
De insofire și de sărut.

Albastru

De-aici, de sus,
De la fereastra serii
Orașul pare o poză
Albastră, dintr-o carte.

Și totul e aidoma ca-n poză
Din cartea-albastră a
copilăriei;

Înfățișind înut necunoscut,
Ca un necunoscut oraș
albastru,

Cu șesuri împărțite liniar
De nesfirite irigări albastre.
Cu ocean de-un năfresc
albastru,

Cu aisberguri uluitor
de-albastre,
Și-abia zărite pinxe de corăbii

Plutind pe cerul unei serii
albastre.

Ce șansă negândită
Să răsfoiesc din nou
Frumoasa carte a copilăriei!

Zici că troznește masa
Sub apăsarea serii?
Cum aș putea s-aud?
In seara asta
Fac parte dintr-o poză
Din cartea-albastră a
copilăriei.

Și trei oameni albaștri
Sosese să mă salute
Cu un linișitor suris
albastru.

Imbrățișări
De ledere și feluri de liane
In humus ar înălțându-l strins,
Și-ar fi curind
Un mușorul mai mult
Pe-acest sălbatic șezgușor.
Să lunces... să alunec...
Și ca să nu mă-ngreui
Va trebui
Să zvirl peste bord
Câteva tone de inutilități.

Printre tulpini

Ce pasare
Scăpă
Pe veciul curs de fluviu
Altece semine?
Apele-au dat in spic
Și-n înfrunzire,
Încit

Calcul meu de lemn
Nici nu știu cind
A eșuat pe un tărâm de iarbă
Zăbavnice lucru e
Să-ți mini calcul
Printre tulpini
Păroase, delirante,
Sub o abrutizată lumină
De iulle,
Doar o clipă
De aș opri-o
Nava mea
S-ar coace,
Sub marifrajul
Soarelui rotund
Ca o sământă de iarbă.
Străine, invadatoare

Imbrățișări
De ledere și feluri de liane
In humus ar înălțându-l strins,
Și-ar fi curind
Un mușorul mai mult
Pe-acest sălbatic șezgușor.
Să lunces... să alunec...
Și ca să nu mă-ngreui
Va trebui
Să zvirl peste bord
Câteva tone de inutilități.

Imbrățișări
De ledere și feluri de liane
In humus ar înălțându-l strins,
Și-ar fi curind
Un mușorul mai mult
Pe-acest sălbatic șezgușor.
Să lunces... să alunec...
Și ca să nu mă-ngreui
Va trebui
Să zvirl peste bord
Câteva tone de inutilități.

Imbrățișări
De ledere și feluri de liane
In humus ar înălțându-l strins,
Și-ar fi curind
Un mușorul mai mult
Pe-acest sălbatic șezgușor.
Să lunces... să alunec...
Și ca să nu mă-ngreui
Va trebui
Să zvirl peste bord
Câteva tone de inutilități.

Imbrățișări
De ledere și feluri de liane
In humus ar înălțându-l strins,
Și-ar fi curind
Un mușorul mai mult
Pe-acest sălbatic șezgușor.
Să lunces... să alunec...
Și ca să nu mă-ngreui
Va trebui
Să zvirl peste bord
Câteva tone de inutilități.

Imbrățișări
De ledere și feluri de liane
In humus ar înălțându-l strins,
Și-ar fi curind
Un mușorul mai mult
Pe-acest sălbatic șezgușor.
Să lunces... să alunec...
Și ca să nu mă-ngreui
Va trebui
Să zvirl peste bord
Câteva tone de inutilități.

Imbrățișări
De ledere și feluri de liane
In humus ar înălțându-l strins,
Și-ar fi curind
Un mușorul mai mult
Pe-acest sălbatic șezgușor.
Să lunces... să alunec...
Și ca să nu mă-ngreui
Va trebui
Să zvirl peste bord
Câteva tone de inutilități.

Imbrățișări
De ledere și feluri de liane
In humus ar înălțându-l strins,
Și-ar fi curind
Un mușorul mai mult
Pe-acest sălbatic șezgușor.
Să lunces... să alunec...
Și ca să nu mă-ngreui
Va trebui
Să zvirl peste bord
Câteva tone de inutilități.

Imbrățișări
De ledere și feluri de liane
In humus ar înălțându-l strins,
Și-ar fi curind
Un mușorul mai mult
Pe-acest sălbatic șezgușor.
Să lunces... să alunec...
Și ca să nu mă-ngreui
Va trebui
Să zvirl peste bord
Câteva tone de inutilități.

Imbrățișări
De ledere și feluri de liane
In humus ar înălțându-l strins,
Și-ar fi curind
Un mușorul mai mult
Pe-acest sălbatic șezgușor.
Să lunces... să alunec...
Și ca să nu mă-ngreui
Va trebui
Să zvirl peste bord
Câteva tone de inutilități.

ANA MUREȘANU

Îngăduință

Aproape nici nu mai auz
cind îți spui, cerul
se clatină de prumulele amălate
tu nu vrei să mă auzi, tu nu vrei
să mă vezi,
tu nu mă mai poți atinge
și-abia dacă mai îți adălmeca
lumina
care ne-a fericit cândva...

e partea ta de vină
aproape nici
partea ta.

Dialog

Spune-mi cuvintele neașteptate!
dragă mea, frumoasa mea,

zida-i crește ledera.
Spune-mi cuvintele neașteptate:
rugarea ta mă face să plâng.
Spune-mi cuvintele neașteptate:
o, da, mîndra mea e timpul de
galben
zadarnic prin arbori
nu mă căuta,
de mă mai știe inima ta,
de-acum printre frunze...

Cine ești

Tu ești amintirea
la care lupotaca de mine își spață
botul
de-argint și de zgură,
tu ești oglinda
la care-s crescate
umilțările mele
și aerea risului,
tu ești viziua pierdută
ce-o caut încă

pe luciul apelor care noaptea,
și nu te mai poți atinge
pentru că depărtarea e străvezio
și-aidoma înălțatoarea stelei
niciunde căătorind,
cu nepăsarea retezându-ne brațele
crescute unul din inima celuilalt.

Alb

Joc asemănător, de-a zarurile
de nesomn, de nenoroc
joc de-a pesemne, de-a hamurile
ce cad numai pe cail soroc,

înere de mîni și înere de ochi
din turbure se limpezesc harurile...

și de astfel a fost să fii pe nume
strigat

Invește de știi
și măcuseamă de poști,
dintre inimă aceea care mi-a
înșețat

GHEORGHE SCHWARTZ

joc de oglinzi

Menajeria orașului are o alee la care se ajunge foarte ușor de la poartă cotind din drumul central. Poate însă tocmai fiindcă se ajunge atât de ușor la ea aleea nu e vizitată mai de nimeni. Se întâmplă totuși ca o pereche de îndrăgostiți, un tânăr poet sau o mămică obosită de tumultul străzilor să se refugieze pe această arteră mai puțin umblată. Treacători rari pot vedea aici tot felul de animale banale, unele chiar dintre cele care se întilnesc frecvent pe lângă casa omului. („Astea le poți vedea și acasă...“)

Privind neatenți în dreapta și în stînga, vizitatorii pot observa într-o cușcă o javră singură, o poataie de mărimea unui cline, cu o blană jîgărită și

— Eu am citit mult despre asemenea cazuri de mimetism, spune doamna cea mitică cu ochelari de soare.

— Desigur, desigur, încredințeară domnul elegant. Sînt cazuri frecvente cînd animalele, aș putea spune chiar și plantele, se ascund unele de altele, rămîind totuși de față. Luînd culoarea celor din jur a frunzelor, a pietrelor, mă rog, a tuturor lucrurilor din jur...

— Da, dar aici nu sînt frunze, nene!

— Taci, pușor, nu te băga!

Javră stă cu urechile blegi, doar cea din dreapta ciulită, și se hoibează timp la oameni. Lumea o privește la rîndul ei, „focșus focșus“, gîndesc vizi-

ca acesta să fie hotărîtă de animal, vor siguranța pe care dorec s-o poată palpa.

Dar cine a auzit de Focșus focșus? Nu poți să pui mîna pe un animal de care nu ști nimic. „Stai, pușor, că te mușcă, nu te băga!“

— In astfel de situații oamenii ating animalul cu ceea ce le cade la îndemînă.

„Nu este nimic în cușcă“, spune un domn mal în vîrstă.

„Dar n-ai văzut, domnule?“

„Am mai văzut noi oglinzi, hocus-pocus, am mai văzut noi...“

„Dacă trece piatra prin el nu există, dacă se izbește și cade înapoi, e un animal acolo... un... cum îi spune? Focșus focșus.“

Băiatul o ține pe mămică lui de mînă și privește. De foarte multe ori se întimplă ca băieții și fetițele care după ce au așteptat ani de zile să treacă prăpastia între activitățile lor și preocupările adulților, să-și dea seama că de fapt deosebirea nu ține decît de faptul că ei, copiii se joacă de-a joaca, pe cînd adulții se joacă în mod serios. Așa că băiatul este la început descumpănit atunci cînd adulții încep să arunce cu pietre, cu smocuri de iarbă și cu alte lucruri la îndemînă în javra jîgărită din mijlocul cuștii. E uimit copilul și nu îndrăznește să intre în joc nici măcar atunci cînd mămică lui îi dă drumul mîinii și azvîrle în un corn în poataie. (N-a nimerit-o)

În rîstimpul în care javra dispore oamenii se odihnesc, se șterg de transpirație și își adună provizii pentru noul bombardament.

Jar cînd reapeare... cînd reapeare, oamenii n-ar trebui să se mai grăbească, ar avea timp să țînțescă, să-și arunce cu precizie proiectilele. Probabil însă că în asemenea împrejurări fiecare dorește să dea el lovitura de grație javrei și de frica concurenței se grăbește, irosește inutil pietrele și bulgării de pămînt. Intotdeauna se ponește un concurs fără reguli, fiecare fiind concurent, fiecare dorind să ciștige, toți încercînd să doboare premiul. Jar premiul dispore și apare la intervale tot mai mari.

„(Nu aruncați cu pietre prea mari, doamnă, al putea să...“

„Dar și dumneata, domnule...“

„Dar aceea era poezia mea, cum îți permiți să arunci DUMNEATA cu poezia mea?“

O vietate de mărimea unui cline cu blana roasă de porcă ar fi fost lovită de cînd lumea cu pietre, un nar de praf în jurul ei. „Se ascunde în praf, poataie“, V-am spus eu că-i mimetism!“ „Ce mimetism? Oglinzi, domnule!“ „L-am lovit cu cărămida!“

„L-am lovit cu cărămida! L-am lovit cu cărămida!“

A dispărut din nou.

Oamenii își pregătesc noi munți de bulgării de pămînt, cărămizi și pietre. Cu coada ochilor urmăresc cușca. Uriașe au crescut proviziile lor. A îndrăznit și copilul și stă pregătît și el cu o piatră în mînă.

De regulă, atunci cînd au fost lovite deja de prea multe ori cînd le așteaptă alte pietre, animalele nu mai reapar în locurile lor din menajerii.

Așa că oamenii așteaptă îndelung în fața cuștii goale să reapeară javra, o poataie cu trei urechi, un Focșus focșus. Și într-un tîrziu, cînd se hotărîsc să plece în sfîrșit din menajerie, se întrebă dacă a plecat ceva în cușca nr. 28, bineînțeles că n-a fost nimic, ce putea să fie?

Și pleacă (respectabil) mai departe.

LUCIA DEM. BĂLĂCESCU: Ansamblul U.T.C.

Lirism și abstracțiune

Versurile lui Horia Bădescu, strîns în volumul de debut *Marile Eleusii* (Ed. Dacia, 1971), sînt de obicei tînguri și redemptorii înțeleși de stările fulgurante ale simțirii. Lirismul lor este neconceptual și prin urmare fundamental. Condiția aceasta poezii este să o apere și probabil că, fără să o complice inutil, o va aprofunda în viitor. Ea transpare, răscălitătoare, chiar și în apelul unei interogații („...cul va să-i spun / apără-mă de mine cel veșnic?“ — *Frunze și muguri*) sau în incantația tristă a unor versuri oarecare („Teme-te duh al meu / de știința și cugetul vinului“ — *Psalm*). Substanța pur lirică o aflăm însă, ca o sevă hrănitoare, în alcătuirii pline de fior, dense, neînșite.

Tînta fiecărei poezii rămîne să fie simțirea nedislocată în idei abstracte. Imaginile n-au nevoie decît de suportul lor spre a deveni grăitoare de la sine precum mestecii sau arborii în aura toamnei, precum cîntecul „în fire“ al păsărilor. Imaginile — așa cum sînt „date“ de poet — hotărîsc asupra sentimentelor și, desigur, asupra tuturor încorporărilor lirice. Fără să mizeze pe vreuna din achizițiile categorice ale poeziei moderniste — att de frecvente și chiar excesive la căutătorii de originalități compozite —, Horia Bădescu este modern întorcînd poezia la corpul proaspăt al simțurilor, izvo-

rul și rana ei perpetuă. Așa se explică, între altele, de ce el obține un sunet purificator, calitativ original, cu efecte larg impresionabile. Piesele, mai rezistente ale volumului său pot fi recunoscute cu ușurință (*Atinții greeri, Pină la iarbă, Alexandri-nă, Poveste de iarnă, Rugă pentru alb, Ca zeii, Nocturnă, Rugă pentru singurătate, Quo vadis, Rugă pentru sin*).

Pentru a fi mai elocvent să urmăm, în poezia Poate, refrenul nesfîrșit al sentimentelor provenind din tainicul amestec al simțurilor directe: „Iat-am să trec, iat-am să trec / Poate pe-o noapte, poate pe-o zi, / Poate-am să mor sugrumat de înec / Sau cine știe, m-oi desfrunzi. // Iat-am să cad, iat-am să cad / Dar să las trecător spre pămînt / Poate la ape m-oi strînge-n vad / Poate de frunze m-oi strînge-n vînt, / Poate cu trupul n-am să te chem / Și între gânduri n-am să te simt / Tu ai să strîngi dintre sîni un blestem / Tu ai să strîngi dintre buze-un cuvînt. // Poate-am să trec, poate-am să cad / Poate cu trupul n-am să te strig / Poate sînt numai stea de răsăd / Singur-n haos ară de frig“; sau, mai departe, să cităm o poezie închinată veșniciei noastre tinereți: „Iată, aș da oricît pentru noaptea aceasta / Tineri sîntem, beți de frig și poiei / N-avem încă cîntecimtri pătrați de privire uscată / Și sîntem frumoși ca adolescentul Dorian Gray, // Clipa, hei clipa aceasta oprită / În care mai putem sta sub fulgi nemîșcați / Peste albul din noi bîntuind în risipă / Încă sîntem în togi de vestală drapați. // Bucurați-vă strîngii în aula nopții / Focul sacru ne arde egal / Aș putea să aud cum în fiecare foșnește / Seva acestui pămînt germinal. // Eh, uritul va trece odată prin toate / Fără drum de întors înapoi / Dar vă spun: n-avem dreptul să vindem / Nimănui inocența din noi. // Iată, aș da oricît pentru noaptea aceasta / Tineri sîntem, nebuni și puțin derbedei / O, prieteni, svîrliți peste umăr / Portretul frumosului Dorian Gray“ (*Gaudeamus*).

Stăruim asupra poeziei lui Horia Bădescu cu obligația de a observa că poezii are, cum sugerăm de altfel, conștiința propriei ei condiții. Cele zece sonete incluse la finele volumului, sub titlul *Marile Eleusii*, încită, toate, meditația în jurul așa-zisului mister al creației și ne furnizează înțelesuri pentru o artă poetică profesoată. Nu e o întîmpare, dar nici un fapt prea obișnuit, să întilnim într-un volum de debut un asemenea gînd de autorefecție și limpezire. Prin imagini care nu vor să cedeze scrutații cerebrale poetului în gînd răspunsuri pentru felul său de a scrie: „Ating o piatră și se face floare / Și nufăr, frunză, vînt, așa precum / dacă-ai fost un astru, în izvoare, / s-ar închea lumina ca un fum“ (II) sau: „Întreb în gînd / răspunsul dacă nu e / urechea ta de pură tresărire / își coace fruct. Acolo suie / de ochi închisă umbra mea subțire...“ (I).

Domițian Cesereanu

Nicolae Velea

*) Horia Bădescu: *Marile Eleusii*

proverbe

...Cu un gînd să găsească și cu zece, nu!

— Aștia caută iepuri și-n biserici, i-a spus amar și întelept învățătoarea Elena Panțurescu bărbatului. Și, ce, n-o să te găsească pe tine pițit în pălău?

Pentru că venise și ziua, de fapt seara sau noaptea arăstării cum vrem s-o luăm. Jandarii mic și progresist și inimos, Mitici, îi trimisese vorbă că în noaptea aia de miercuri sosește o mașină cu superiorii de la județ cu să-l în. Mașină căreia, bătrîna Săndica, va fel de matusă depărtată a familiei îi spunea: „halimian drăcesc și bălțat din lumea albă care te duce pe patru roți fără bani da și fără înlocuitor“.

Omul de armă îi trimisese vorbă prin Ghiță Vreme, om de încredere, pentru că acesta era certat cu notarul Marincescu, vinovat de toată încurcătura asta care putea duce la nenorocire. Cartea lor plecase dintr-o mai nimica mare. Lui Ghiță Vreme îi plăcea piftia, clorba sau friptura de curcan, la sărbători, Crăciun, Anul Nou și altele de peste an. Așa că el păstra de sămîntă ori de prăvăliu cel puțin unul. Cînd se apropia sărbătoarea așteptată el își îmbrăta curcanul cu boabe de porumb, fînute în butoiul cu fulcă — să-l frăgezească. Și se îmbrăta și el.

— Sînt botezat în zeamă de varză se lămură și lămură el, astuprî bine de bădăruș atunci cînd le venea soroțul poței lor de sub penă. Și cunoscîndu-l pe Ghiță Vreme pentru curcanii ce îi trimitea curcile — minate de gardianul primăriei Ion Așchioapei să fie căutate și înșămîntate de curcanul lui Ghiță.

clorba asuprită, tușită și apriată și ea cu zeamă de varză. În spețele primăriei și al bisericii, era o cură de pămînt, comunală, ori a nimănu.

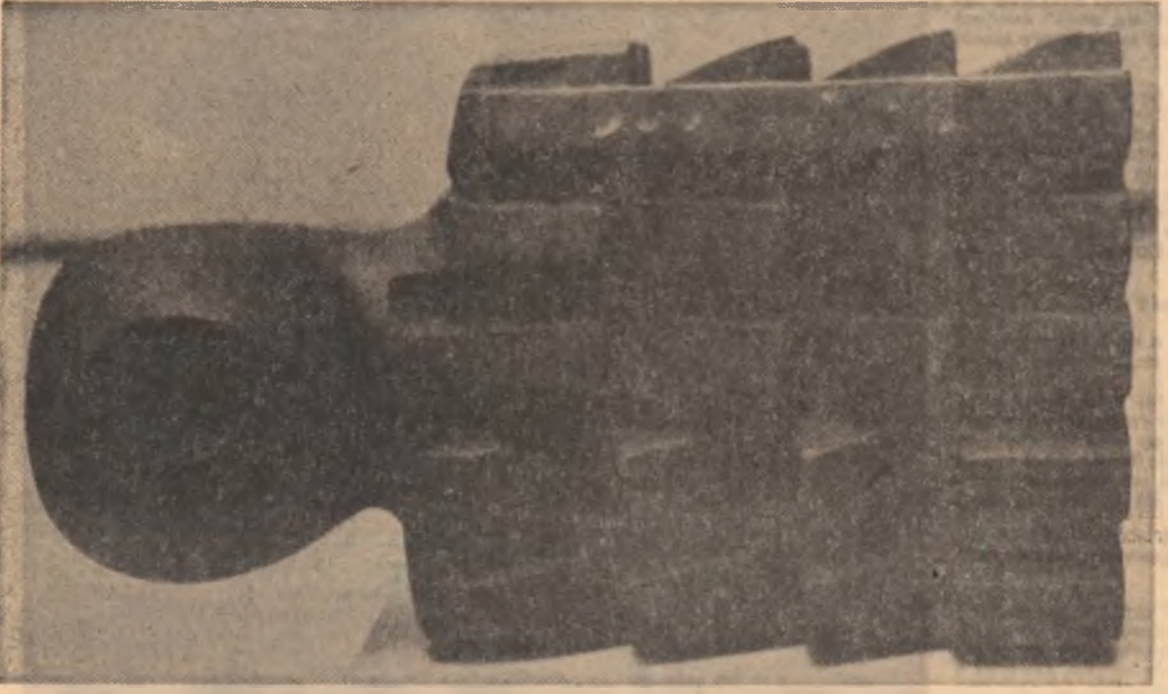
Aici cei din preajma instituției sfînte și a celei administrative își trimiteau oameni ordonații. Sau „vitejitoarele curcilor“ cum le spunea Ghiță Vreme, curcanilor sau poate doar curcanului pe care îl, sau îl avea. Pendinte de bogăția anului, mai sîrac, mai plouate în mai ori mai secetos. Ordonații nu le zicea niciodată, le înjezea și se înjezea și pe el; „vitejitoare“ suna și îl mulțumea mai bine.

bucura pe ana, pe alta dintră curcile notarului.

Și curcanul victorios și fudul săbea, scădea în greutate și se apropiau sărbătorile și copanul de curcan, aduceam atita timp de Vreme Ghiță, se subția. Gardianul Așchioapei îi flutura mereu, afîndu-i pe curcan și de acesta prost și mărgeiat se istoave glorios.

Ghiță Vreme privea peste gard cu mîinile muțate din umeri a neputință: să le iei la oboar, curcile adică, ale notarului n-aveai cum, oboarul era primărie și aceasta era cam a notarului. Să le furi, să le omori, iar n-aveai cum satul știa ce se întimplă și mai era și gardianul comunal Așchioapei care-i flutura și apăta curcanul. Nu-i mai rămînea lui Ghiță Vreme decît să-și rumege și dumece necazul tăcut prin sau peste ulucile gardului.

Știîndu-i amarul, jandarul mic, progresist și inimos Mitici îi trimisese la învățător să-i spună că trebuie să-l aresteze în seara sau în noaptea aia. Și să aibă grijă unde se ascunde. I-a spus el mai multe dar Ghiță a rămas cu atit că în vrea să-l găsească. Așa că atunci cînd a băfuit la poarta dascălului și după ce a intrat în curte și în casă, Vreme a rezumat așa: — Vine cu un gînd să te găsească și cu zece — nu!

GEORGE APOSTU: Portretul eroului necunoscut (Biennale de pictură și sculptură 1972)

murdară, dar la fel de bine se poate întimpla ca trecînd neatenți, oamenii să nici nu-și arunce privirea spre animalul cu trei urechi. (In fond, cine se apucă să numere urechile fiecărei poată pe care o vede?) Altdată se întimplă ca oamenii să privească în direcția cuștii dar s-o creadă goală, pentru că poataie, folosindu-se de culoare blăni, se face una cu mediul, sau pentru că — de ce nu? — cușca este într-adevăr goală. Nimeni nu ia în seamă apariția sau dispariția javrei din cușca nr. 28, deoarece n-a reușit să se infiltreze în memoria nici unuia dintre cei ce l-am văzut.

Se întimplă destul de des să trecem printr-o menajerie, să privim animale a căror specie să n-o cunoaștem, dar din cauza oboselii sau a pictisellii, nu ne mai oprim să citim eticheta care se află lipită în partea de sus a cuștii, sau pe un țărșuș împintat în pămînt în fața ei. Totuși cînd observi animalul acela cu trei urechi — cînd îți dai seama că are trei urechi — te oprești o clipă și citești inscripția (FOCȘUS FOCȘUS, scrie pe tablă, dar literese s-au mai șters și e posibil să fi fost înlocuite cu altele atunci cînd s-au vopsit din nou). Oamenii dau din umeri după ce citec aceste cuvinte, total lipsite de sens pentru ei, și trec mai departe, dar își aduc aminte că javra avea trei urechi și atunci se întorc din drum s-o mai vadă o dată, n-au mai văzut nici odată animale cu trei urechi, se întorc înapoi și nu vadă nimic, și găsesc cușca goală.

„N-ai văzut doamnă?“

„Nu, ce să fi văzut?“

„Acolo... în cușca aceea... trebuia să fie... a fost...“

„Îmi pare rău domnule, nu pot reține toate li-giioanele...“

„Dacă-mi permiți, și dumneavoastră vi se pare, domnule...“

„Și eu, nenea...“

„Taci, pușor, nu te băga!“

Oricum, cușca e goală și paznicul e descumpănit („trebuia să-l chem, nu?“), dar apoi îl înflorește un zîmbet superior, animalul se află în mijlocul cuștii. „O javră jîgărită, spun oamenii, numai că are trei urechi!“ „Iar eu puteam să jur că a dispărut!“

În fond, i se poate întimpla oricui, uneori chiar și la grupuri întregi de oameni, să nu vadă un lucru care se află în fața lor n-are rost să excludem asemenea fenomene, dar pare ciudat să vezi cum apare brusc și cum dispore la fel de brusc un animal din cușca sa din menajeria orașului.

tatorii, și se uită ochi în ochi cu poataie. Apoi jigădia dispore iar, la fel de brusc cum a apărut.

— Trebuie să se fi ascuns, să se fi lipit de o grație, spune domnul cel elegant.

— Să fi luat culoarea pămîntului, precizează doamna cea mitică cu ochelari de soare.

Paznicul încearcă să se facă pe plac, și toți lipiți cu fețele de grații, scrutează fiecare colțșor al cuștii. „Hai înapoi, pușor, ar putea să te muște, nu te băga!“

De obicei cuștile menajeriilor sînt împodobite cu frunze și pietre cu riuri și cascade, adevărate colțșoare încântătoare de natură, pentru ca animalele să se simtă cit mai în largul lor. Cușca aceasta, cușca cu simț cit mai în largul lor. Cușca aceasta, cușca cu simț cit mai în largul lor. Cușca aceasta, cușca cu simț cit mai în largul lor.

De obicei cuștile menajeriilor sînt împodobite cu frunze și pietre cu riuri și cascade, adevărate colțșoare încântătoare de natură, pentru ca animalele să se simtă cit mai în largul lor. Cușca aceasta, cușca cu simț cit mai în largul lor. Cușca aceasta, cușca cu simț cit mai în largul lor.

De obicei cuștile menajeriilor sînt împodobite cu frunze și pietre cu riuri și cascade, adevărate colțșoare încântătoare de natură, pentru ca animalele să se simtă cit mai în largul lor. Cușca aceasta, cușca cu simț cit mai în largul lor. Cușca aceasta, cușca cu simț cit mai în largul lor.

De obicei cuștile menajeriilor sînt împodobite cu frunze și pietre cu riuri și cascade, adevărate colțșoare încântătoare de natură, pentru ca animalele să se simtă cit mai în largul lor. Cușca aceasta, cușca cu simț cit mai în largul lor. Cușca aceasta, cușca cu simț cit mai în largul lor.

De obicei cuștile menajeriilor sînt împodobite cu frunze și pietre cu riuri și cascade, adevărate colțșoare încântătoare de natură, pentru ca animalele să se simtă cit mai în largul lor. Cușca aceasta, cușca cu simț cit mai în largul lor. Cușca aceasta, cușca cu simț cit mai în largul lor.

De obicei cuștile menajeriilor sînt împodobite cu frunze și pietre cu riuri și cascade, adevărate colțșoare încântătoare de natură, pentru ca animalele să se simtă cit mai în largul lor. Cușca aceasta, cușca cu simț cit mai în largul lor. Cușca aceasta, cușca cu simț cit mai în largul lor.

De obicei cuștile menajeriilor sînt împodobite cu frunze și pietre cu riuri și cascade, adevărate colțșoare încântătoare

calea mireselor

ION IUGA

Traversind din cîteva pași peronul (nu era nevoie să-i întindă atletice, îngustimea lui asigurind o egală performanță și melcul și ogarului), reporterul avu din nou prilejul să verifice la ieșirea din gară, legea reflexelor condiționate adunind vrăbiile buluc într-o stație de birji, provincială, la sosirea foarte matinală a trenului. Brișce nici pomenală la ora asta fragedă adăpostind încă în cochilia ei somnul birjarilor și al cailor, visările orașului neajunse încă la ultima limită a gestației ce premerge nasterii, trezirii la viață.

De azi încoace, vehiculele publice cu tracțiune animală — trei, aci la Calafat (cinci la Pașcani, nouă la Botoșani, șapte la Roman, douăsprezece la Iași), cărora numai „Personalul” de Craiova și sosirea la miezul nopții le dă o rațiune de a fi, cum spun filozofii — retrăgându-se, lăsară vestigiile staționării în piața gării: ovașul, finul, băleaga din reveria proverbială a vrăbiilor, de mult învățate să le asociază cu „mersul trenurilor”. Cîrpiiți lor făcea primele întepături în matricea dimineții, alternată cu pufăitul sciuit al „Personalului” pe linia de gară, surghiunit acolo pînă la prînz, cînd locomotiva va fi înhamată cu fața spre Craiova (Calafatul e punct terminus).

Reporterul, pușin zgribulit, mai readește în minte un reproș, din multe adrese pe vremuri mieilor orașe. Ce bine l-ar fi prins acum un ceai fierbinte. Într-o zi și un sferic, cealaltă e încă descompus în materii prime la cofetărie și restauranțele oblonite. E încă răziet în elemente autonome: frunzișoarele negre în cutia din bufet (sau în ceaiul afumat de pe plită, dacă e „recondiționat”, ceea ce e mai frecvent); zahărul e în borcanul lui de pe poliță sau în punga de băcănie; apa n-a fost încă transferată de la cișmeaua din curte sau din butoi, în găleata deocamdată goală după așa bucătărie; primusul e înghețat pe masă de serviciu; chibriturile mai hibernază în buzunarul de la pestela girantei, laolaltă cu cheia localului, bonierul și niscai rămășițe de semințe de dovleac. Abia peste două ceasuri toate ingredientele astea din inventar realizind în sfîrșit o...sinteză. Dar pînă atunci...

Ei, altfel te întîmpină o gară de oraș mare, unde un tren, oricît de dimineață ar veni, și în toate anotimpurile, are efectul foalelor acționate asupra jarului moacit. Numai de cînd rumoarea se încinge și iradierea ei răzbate dincolo de gară, învîlvorind bulevardul, propagîndu-se cu călișori și taximetre în toată urbea. Ca o mare, mișcarea din gară înaintează spre inima orașului și și impresia mergînd în pasul ei irezistibil că-l evacuează din așternut strădă cu strădă. Răspîndită în toate sectoarele active ale orașului, propulsivitatea izbutește să ordoneze în același timp densități și viteze diferite autobuzul și tirul măturo-rului, elevatorul șantierului și florărele lipind spre piață. Izbutește, zic, să realizeze o sinteză din imagini inegale, alăturînd turbina fabricii în plină dezlănțuire, din ceașca în care aburește deja — fericiți cetățeni — ceaiul dimineții.

Intr-un oraș de provincie, trenul e insonor ca pocnetul de pistol într-un film mut: o scamă de fum. În textura somnului estival (oricum mai poroasă decît cea a somnului de iarnă cu ferestrele închise și plapuma peste urechi), trenul nu provoacă o leziune. O cît de mică zgîrîtură. Cît măcar aceea la un ciopor de damă. Cît o slabă undă pe suprafața esteului lăvită de o pietricică — observă reporterul din pragul gării, în pauza unei tuse tabagice. Ce somn farsesc... Și dacă vrăbiile n-ar fi parcă o materializare a zgloabă respirăției din iatacuri, o materializare a „toplasmei” somnului — cum spun pedantii spiritiști — în ce alte semne să nădărdiești că se traduce viața trează a localității dîunăre. În măsură s-o deosebească de cea de demult, pe care ziaristul o caracterizează într-un reportaj „Calafat, portul liniștii inerte”?

Si iată, deodată reporterul tresări. Descoperise, nu departe, la cîteva zeci de metri, numai semne vii de trezire activă. Niște pavagii sculptau strada, principala arteră a orașului danubian. Nu-i văzuse, nu-i auzise. Privise peste ei, peste grupul ingenușchiat, (nu mai reliefat decît mușuroaiele de cîrțiță, decît bolovanii din jurul lor) — panorama orașului încă vapoasă, încă incertă.

Se aflau acolo chiar înainte de ivirea lui, precedaseră trenul, poate că și zorile (pavagii dorm vara afară, pe așternutul de nisip și cu capul pe pietre) și zăbrîndu-i, munca lor sugeră reporterului o tulburătoare imagine anatomică. Asista parcă la procesul de împlinire a unui făt în matrice, cînd în materia gelatinoasă se desenează organele esențiale, cu osebire coloana vertebrală. Orașul purcedea să se coaguleze în jurul axei de susținere care este strada și nu departe niște pavagii îi înșirau vertebrele, cu o meticuloasă aplicare.

Reporterul se apropie de grupul lor. Era prin iulie 1953, ora 5 și jumătate dimineața.

— Departe centrul, tovarăși? — Nu-i departe, veni răspuns din bolovanii. Călătorul zîmbi. Cîndva, cu aproape două decenii în urmă, cu o întrebare identică abordase localitatea. Venise pe calea apei, împreună cu Gheorghe Dinu, poet prolific în metafore năzdrăvane, dar încă stagiar în meșteșugul reportajului și cu I. Berman, cel mai grozav reporter fotograf. La debarcader, un țaran bătrîn îi întîmpină cu privirea:

— Departe tirgul, bade? — Îi o leacă de drum, domnișorilor — zbughise lămurirea din gura moșului, ca și cum o ținea, gata pregătită sub mustața clișoasă, din clipa cînd zărise coborînd din vapor trei tineri care aveau aerul că nu mai călcaseră pe meștegurile astea, din felul cum străbăteau podețul ce leagă pontonul debarcaderului de chei. Se uitau pe sus hai-hul, căscău ochii la plopii înbulziți sub malul înalt, pe a căror coamă deasă, ce s'ajungea chiar la buza platoului, ei vedeau mișcîndu-se căruțe mici fără roți, siluete omenești înfundate pînă la genunchi în frunziș. Își plimbuu privirea de-a lungul draperiei opace și se putea ușor ghici că erau tentați ca de un „joc de istețime”, să desopere poteca secretă ce urcă la terasa aeriană băntuită a fi cea a orașului.

Rideau. Moșul rise și el, incoștor și complice, de parcă se considera inițiatorul veselelor surprize strîmte de peisajul fermecat. Și, ca și cum toate năzdrăvniile astea — uitătoare trebuia să s'înșească într-un lucru prozaic, așteptat astfel, el zise îndreptîndu-și ochii spre valizele vizitatorilor:

— Vi le duc eu. Se desprinsu cu vioiciune din grupul țaranilor care stăteau tăcuți, (nu aveau de lucru, portul șoma) pe cheiul dogorit de soarele lui august gata să-și traducă propunerea în fapt.

— Iasă moșule... luăm o brișcă dacă-i departe... Is cam grele. Era o singură droșcă la debarcader, mică și mototolită ca o pălărie veche, tip eminatone provincial, ce făcea să crezi că fusese născocită de un caretăș mizantrop, crud la suferința oamenilor și din care te eliberau cu un sentiment de ușurare asemănător aceluia produs de descălțarea unei ghete foarte strîmte.

Figurile reporterilor se posomorîră, vîzînd-o. Cunoșteau modelul din experiență și-l boicotau de cînd desoperiseră că el e pricina ursuzeniei ce se așterne inexplicabil pe dispoziția lor altminteri jovială, exuberantă. Vorbele hărățoase adreseate portarului la hotel comentariul veninos provocat de aspectul camerii, nervozitatea ce-i făcea să se învinovătească reciproc de „ideea propozirii într-o localitate ca asta”, toate aceste

ciriele și dezgusturi se dovedeau a avea obirgia în vechiul de pomină.

Însă din indicațiile moșului drumul se anunța lung, strada numai gropi și hîrtoape era improprie ciuboșieiilor bucureștene, dimineața fierbinte. Pînă să ia o hotărîre, chibzînd cum să se reparatizeze în cavitatea birjei croită pentru un singur pasager, un domn ras, cu haină frumoasă de al-paga și care ținea în mînă o servietă nouă — probabil cerealist — le-o umfă.

— Săracu! — Îl compătîmîră bucurosi că le rezolvase ca un deax ex machina, problema. ...Acuma, revenit peste 20 de ani în Calafat, singur, călătorul nu recunoșu în tabloul străzii apărute chiar din spatele gării, nici un detaliu „menit să-l călăuzească din memorie”, deși și-l împrăspătase recitînd însemnările sale din 1934. Intrase prin altă ușă a orașului, opusă portului. Lipsea un punct de reper esențial și exclamativ: „a! plopii!”

Așteptă un pic în stația ciupră de vrăbii agitate, ivirea unei birji. La cîteva zeci de metri, niște pavagii coseau cădarul. Erau absorbiți de treabă ca de o broderie fără zîmțor și din cînd în cînd doar un me pocnet de ciocna, desena un contur sonor pe pizza moale a dimineații încă virginală de alte imagini harnice. Cel pușin la scos parca a orașului.

F. Brunea-Fox: Reportaj cu niște pavagii

Au de făcut mult pînă să-l demortosească, gîndi cu strîngere de inimă. Reporterul o luă încoace în-așole țara rebogit de tren și ținea la o oală unde să-și prepare o băscăciță din materialul generat (provincia e încă în sărbătoare în jurul adunării Bucureștii. Împresă cu pastilele chimice pentru spiritieră, — poate se arată totuși o trîncă — și se opri în dreptul lor.

Nu-i sîmbur. S-ar fi micat vîntul un drumet cu fața oșoasă, un în puterea vîntului, stînd cu valiza în mînă și privindu-l în ochii săi de pînă în atracție. O asemenea cu oase a chibzînd „In aer liber”, desopertă de neobservat călătorii — și sălăz cînd o înțelegă în vrea periferie prin caracterul ei mediativ, stînd, pe măsură ce încă un timp de grănit se angajă în porțiunea de călătorie apăsătoare. Strada e lungă și nimic nu poate surveni ca să modifice cele cîteva gesturi constituind tehnica simplă a pavării. Mîna potrivește piatră de piatră, ciocnind din clevea loviturii le nivelează, un pumn de nisip termină operația cum unci o scrioară după moda bătrîneasă. Pe margine, pînă la, le extremitățile celăi mormane cu mîi de bolovanii și așteaptă stînd.

Aceiași lovituri invariabile de ciocna le ajutoasă în alveolele străzii, cu un mîmă de rezonanță cu un automatism ce apropie unele meșteșuguri de cele ale naturii constrînd monoton termittiere, pînă pînăjenului, birajul călătorului. Spectacularul poate aștepta mult și bine ce din canavașa asta uniformă să irumpă o tentărie, ca aceea altă de frecvent născută în atelierul faurului, din jocul ciocnului cu fierul de for. Un prag de piatră se țese agale, așternîndu-se progresiv pe podeaua șoselei, deplasînd cu el grupul pavagilor, ca și cum clevea l-ar „trage cu preșul” din ospățul celălalt și străzi, nescurtă. C'ăter-

EUGEN CRĂCIUN: Toamnă luminată (Bienniala de pictură și sculptură 1972)

ION LOTREANU

Turmă de melci împinsă în rouă

Noaptea prefăce-n tuneluri potecile fin asfaltate, peștii măruntii teacăz cu dinții ochiului de plase — foarte pașini vor deceda în nemărginire... Floarea soarelui creștea lîngă moara de apă, acum socolul putrezește în scripetele expozitiei, vizitatorilor-3 grăbiți. Pe-aici valul trecea ca o turmă de melci împinsă în rouă. De pe borul pălăriei pudra bolnavă lipsește, o muzică sfîntă se-aștopostește-n auz. Voi, morți ieșiți la pensie, mîinji vă muștră, multe rituri rămîn neabitate de-acum... Fila pe care scriem poeme fusese și ea umedă-n soac. Peștele transpirat mi-a scăpat printre gene ca lăcustele pentru care-am visat desocri aeroporturi întinse. Acele verzi au cusut iarba grăbită să aprindă, cînd dorm — imnuri inalte de timp — o, canatele jernii!

Doar un colț de decor

Să purtăm coale de sticlă în spate — lucrul nostru va fi foarte greu remarcă! Peste ațura frumos înclinată, va pogori ploaia, fulger va pune pecete fără ca norii cu suflul de plus să știe ce fac. Translucide ferestre vor fi luate drept pătinoare. Zeii atunci

gîtate de încetinală, de mișcare pe brînci (fi vine în minte isprava americanului care a parcurs în genunchi distanța din Texas pînă la Vatican pentru-un act de fervoare mistică) centimetru cu centimetru, piatră cu piatră. Cine-i remarcă? Nici un poet nu le dăruiește un vers. Nici un pictor o gravură. Și totuși cit spor miraculos în mîgala asta, ce izbutește — fenomenal! — să îmbrace peste noaptea orașele, continentul — într-o rețea de drumuri netede, pentru alaiul alb al mireșilor.

— Și cînd te gîndești că sînt singurul mator atent al acestei geneze calafatiene — se minună călătorul. Mă indoiesc să se fi găsit un localnic posesor de ghete noi țîtute în cutie, care să nu-și fi spus în sine, la fel cu toată lumea în trecere pe aci, cu ciudă: „tot n-au terminat!”

Reporterul îi privi cu o simpatie pe care ar fi vrut s-o exprime într-o vorbă, un gest. Nu-i remarcaseră prezența. Roboteau înforși cu fața spre trotuarul dimpotrivă, aglomerat de pietre pînă-n peretele casei cu măghiran, prin fereaștră căreia o bătrînă arunca din cînd în cînd o scilpire ageră de ochelari. Părea nedumerită. Ce naiba-i cu druzețul asta protăpîit între pietroșe? Dispară ca să revie peste o clipă cu încă o perche de lenă, purtând înăd de o altă figură venerabilă. A-acea a soțulu, desigur.

Si ce să vezi? Strănuia a lăsat valiza jos și s-a aplecat ca să ridice din grămadă o piatră cubică. O sălăz în palmă cum faci în piață cînd vrei să compari o glăci — faină piatră! parcă spunea cîmpetului lui mîmîmîm — și n-o zvîrli ci o puse la loc, harnic, ca pe un ou. Apoi repetă mișcarea cu un pumn de nisip pe care, de asemenea, nu-l împrăști de sus ci-l presară frumos între interstițiile bosorvaciilor proaspăt înțepeniți în gîngiile străzii „LO fi inginer” — se dădu cu părerea bătrînă. Controlașă materialul. Observi cum îl mîmășea de țerc? E șiret. Aia nici nu l-au scurțit.

— Departe centrul, tovarăși? — I-a întrebat necunoscutul.

— Nu-i departe, l-au răspuns fără să ridice capul, pavagii.

S-ar fi zis că informația, deși împresată, îi satisfăcea. Ea conținea o apreciere optimistă a distanței care-l făcea să zîmbescă. Își mută ochii spre perspectiva urbei, trăgînd o linie ce voia să cuprîndă spațiul dintre două puncte date. Unul distinct, avînd drept semn de pornire gura pavagului, ce roșie indicația. Celălalt nesigur, dar cîștior probabil printră acoperiturile ce se profilau mai dense la extremitățile vagă a străzii. Și va găsi. (Sătrîmă se prîvîră nedumerit). Asta-i tot? De ce o fi cîștînd din cap, strănuia, ce și cum călca pe clevea absentă? Iată de ce: îi venise în mînă scena de demult, din part. Niște harnaci așteptînd la debarcader mormane înaltă cîștă. Nu glăscă de lucru și ultima nădejde a societății de demult, o arvizieră în tinerețe, asilii cu vaporul, în strada harnacilor încoșcăbă birji.

Reporterul o luă la picior. Înălțarea ochilor săi se ostentă în dimineața dimădă de ianar, privirea căscă și adormita, o sosea încă jupărită, blăncită, ce se înălțase înalt în pasul de vînt. Nu gîr fi redănat o birji. O mai fi? — se înălțase călătorul furat o clipă de amănare. O vedea urmîndu-se faticos și din ea coborînd în stăpă un încu în burta albi, gîlbuit, îmbrăcat cu o haină veche de alpaș și țîmă subțiră și o servietă usată din care scotea un sferic ceapă de lumăni model 1930. Cereștă și îmbrăcîmă în percarul de la debarcader la stăpă lăsat, avea pînă amănănt în burzar, pe care cîștău lăsat al gării și respuse. Și cel rămas cîștău de demult decît să se vîră din nou în trîmbăcîlă de demult de o fatălele cel-învoieră de ai și săi într-un orășit unde sîmni nu cîștău curăz mondial al gîrului, într-o bălăncă de demult de pe capra celăi burjarul sărbe (ca, de demult, în august 1944, la o răcoare de drum istoric).

Autumnală

Toamnei de crizantemă somn ușor va pieri în groapa ta cea mai aproape de cea din cer și sfinții prin perdele vor zbura în ochii crizantemelor să plîngă

toamnei de crizantemă somn ușor în umbra grădinii dorm cîinii familiei și plouă cu jar și rugăciune castanii pe otrăvita cărare pinza ta doarme cu toamna de erizantemă și urcă spre cer năframa incendiată nimic nu se-nîmplă mai mult spinii ploii împrăștie stele

Simfonie

Veniți din tăcere straniu sunete-n degetele mele vă ucid printr-un semn suflutele oazele vă strig ca și ucigașul numele victimei din lut din fîntini dincolo de marginea somnului vă dezmiard corola prin mine vă trec sburătoare ară aripile de zbor cenușă vie peste lumea de scaune ochiului sticla lăuce-n sunete cenușă rînită tăcere de iarbă peste domuri te cheamă singele meu înrăit mîna mea neliniștită te dezleagă

Comarnic

Plînge-n drum sprinceana de aramă se numără cuvintele dinspre trei prin tine înapoi pustiici merii lovește la rădăcini cenușa cailor de-odinioară

nu vor mai înflori

de sus plouă alb ciment peste mormintele fără număr

jumătate de lună visează jucăriile tale livada

Lespede-n amiază

Îmi arde vocea pinzele-n ungher și cad pereții-n ramele orfane întemnițat în vorbă-s temnicier pietrele adormite-mi sunt divane

să rupă mina ceruri de tanger tapet ferestrelor și umbrele orfane cer iarăși vouă și blănuiri de jder să-mbrace vestitele-mi arcane

cînd din plafon cu stele-ar cerne pe somnul meu și pe obraz galbene vinuri din taverna

mai jos prin lespede-n amiază vai graul alte bolți așterne coboritor prin ziduri în extaz

NICOLAE GROZA: Floarea soarelui (Bienniala de pictură și sculptură 1972)

umanități

Călătoria unui eseist

Ferici cel care, asemenea lui Ulise, a făcut o frumoasă călătorie — „un beau voyage” — astfel se deschide un ce-lăvru somat al lui Du Bellay. Dar mai ferici, poate, cel cărui l-a-a dat ca, întorcîndu-se din drumurile sale, în sima cămărașii reginei, străbătînd perdelele timpului trecut, să poată refice amintirile de astă dată prin desipirile proprii sensibilități și memorii.

Căci ce sînt aceste admirabile Drumuri prin memorie cu care — de curînd — Octavian Paler a îmbogățit bi-bioștea românească a călătorilor dacă nu retrospectivitatea unui spirit reflexiv, harnacilor unui capet călător și a unei simțiri rafinate asupra celor trăite cu prilejul unei dîure marie experiențe pe care toate le poate oferi omului, cu prilejul unei călătorii. Și încă a unei cămărașii în țări de elecțiune ale demnului uman, pe țărîmuri de origine ale culturii europene și universale, ale propriei noastre culturi: Egiptul și Elada.

Am ascultat în succesive emisiuni radiofonice unele secvențe din ceea ce mi se părea — cit de superficială este audiția noastră? — a fi doar însemnări, foarte atrăgătoare desigur, ale unui călător. Citind acum cartea lui Octavian Paler am avut, însă, revelația unui eseist care se folosește de un fecund pretext, acela al unor călătorii, pentru a refaca un adevărat itinerar spiritual. Intr-adeăr, impresii, imagini, întreg pitorescul unor țări apropiate și totuși foarte depărtate, peisaje, monumente de artă, gesturi sînt filtrate prin diverse instanțe ale meditației. Memoria e doar una dintre ele. Autorul DRUMURILOR PRIN MEMORIE pare obsedat de ea. El ar fi vrut — o mărturisese — ca înainte de a purcede la descoperirea Egiptului sau a Greciei să redobîndească o „originalitate a memoriei”, să uite ceea ce școala, lecturile au despus într-insul în straturile succesive ale formației sale intelectuale, să redescopere totul „potrivit unui cod personal”.

„În fiecare drum, am renunțat la peisaje interioare în favoarea celor adevărate”, ne spune el. Dar o asemenea renunțare inițială la datele memoriei, ca și la sugestiile unei întregi educații a imaginației, a sentimentelor nu poate fi, din fericire, nicidecum totală. Căci, cit de mult are de cîștigat în densitate spectacolul la care participă direct călătorul din acel tezaur al imaginilor, al cunoștințelor pe care le poartă cu sine, pe care le confruntă cu experiența personală. În Egiptul sau Grecia drumurilor sale, Octavian Paler se întîlnește necontent cu cel care l-au premers: Chateaubriand, Gérard de Nerval, Flaubert sau studioșii sau literați și artiști, mai vechi, mai noi. Cit de plină, de bogată este trăirea prezentă atunci cînd e raportată la anticele texte ale unui Herodot, Sofocle, Cicero sau Pliniu!

Viziune, așadar, a unui cărturar de

înalță clasă care privilegiază, însă, vederea, trăirea directă. Nimic nu i se pare indiferent din tot ce acelu vechi pămînt al oamenilor îi înfățișează. De aici feroarea secretă care animă paginile sale pline de un lirism infuz, pagini de înaltă poezie al cărei patos discret evită orice artificiu al retoricii. Ca o călăuză lucidă și pasionată în același timp, Octavian Paler ne conduce astfel pe căile vechi și pururi noi ale omenirii. Iată, în delectabile paragrafe, evocarea misterului, amneziei și vinovăției sfînzului, iată umbra piramidelor, Nilul mitologic și deșertul cu singura vegetație care crește în el... a himerelor, iată tacea regiilor, templele din Luxor și Karnak, sala hipostilă ca și atîtea alte tulburătoare locuri și lucruri ale Egiptului, precum iată colinele grecești, marea elină și raporturile cu ea ale spiritului ionic, leul din Cheromea sau spiritul doric, soarele atenian, augustele nopți pe Acropole, Parthenonul și Agora și atîtea mituri și atîtea spații sacre ale vechimii, Elada — Epidaur, Termopile, Delphi.

Meditațiile acestui eseist abundă în formulele memorabile ale moralistului sau filozofului culturii. Evocările se organizează în parabole ce-și au tilcul lor profund. Astfel în descrierea obeliscurilor, el trece pe nesimțite de la aspectul lor fizic exterior, la semnificațiile lor interior-morale: drepte, înflecibile, fără meandre, obeliscurile devin un „punct de sprijin al memoriei”. Tot astfel, deșertul „nu e altceva — ni se spune — decît o imensă negație”. În schimb, Nilul „e o negație a deșertului”. În sfîrșit, deșertul însuși este determinat prin virtuțile celor care-l înfruntă: el este, ne spune autorul, „stenic prin refuzul nostru de a-l accepta”, o simlărit interpretare în spiritul unui nobil etos uman a mitului pasării Phoenix care (citez): „n-a existat poate nicidecum decît un refuz al nostru de a accepta prăbușirea ca epilog al zborului”.

Și totuși, eseistul, cugetătorul este înainte de toate poet, artist care se lasă ispitit, sedus, subjugat de cele văzute și care ne ispiteste, ne seduce, la rîndul său. Neuitate rămîn desene, linii, culori, parfumuri evocate în paginile sale: zidurile aeroportului Cairo care au luat prin mimetism culoarea nisipului, analiza luminii soarelui egiptean în diversele ore ale zilei. Pătrundem în „grădini introvertite” ce se hrănesc din propria singurătate; descoperim cu uimire că Scribul egiptean are aceeași privire ca și Sfinzul; și ne învăluie înfiorîndu-ne atmosfera nocturnă a Ateinei urcînd pe Acropole. „Golgotă a spiritului elin” cum spune Octavian Paler, în cartea aceasta în care ne propune fascinante enigme la tot pasul și pe care tot el le dezleagă cu ingeniozitate, cu feroare, cu eleganță.

Nicolae Balotă

Cu ocazia unei reeditări

Cu toate că a primit unele atestate critice de mare prestigiu, încă de la începutul carierei sale, iar E. Lovinescu ar fi murit cu nădejdea că Radu Tudoran este marele scriitor așteptat de el cu nerăbdare, autorul recent reeditatelor **Flăcări** este o figură literară mai curând nelămurită. Poate că situația sa de romancier „popular” sau, oricum, cu mare succes la public, să-l fi depărtat o anumită critică, aplicată cu preferință la curțile mai „dificile” pentru care ea se consideră necesară auxiliară. Mai sigur e că el împărtășește soarta îngrată a tuturor confrăților săi de generație afirmată în deceniul al cincilea și pe care nu-l așează la locul lor nici o istorie a literaturii. Nicol G. Călinescu în ediția precursată a **Istoriei sale (1945)** nu a găsit prilejul de a reveni asupra judecării din 1941, înțelegând doar pe volumul de debut al unui scriitor care se afirmase între timp cel puțin masiv.

În decurs de un an, lui Radu Tudoran i s-au reeditat cu același succes din trecut nu mai puțin decât din prezent, două volume trănicioare prin verificarea în cu totul alt context cultural decât acela al apariției. Să nu uităm că marea lui popularitate l-a fost asigurată și întreținută între timp de o serie de cărți adresate mai ales publicului juvenil, și acestea oculte însă, probabil pentru acest motiv, de critica literară. Așadar, Radu Tudoran n-a avut propriu-zis niciodată critică împotriva sa, dar nici nu putem spune că adevăzarea integrală s-ar fi concertat în jurul său. El este negreșit un autor înegal a cărui vocație pare a merge în direcția romanului vast al existenței și al observației realitate, nu lipsit de acea poezie a sentimentelor și situațiilor, care nu e tot una cu lirismul — vechi și, am zice, permanent dușman al autenticului creator epic. Cele trei cărți de dinainte de **Flăcări** au în comun că pun în centrul lor situații sentimentale de multe ori într-o tonalitate amară, protagoniștii fiind niste fete de structură sufletească simplă care indiferent de felul în care sfințesc trec prin viață cu candore, dezinvoltură și totală lipsă de probleme existențiale. Observarea realității uneori seducătoare și uneori pitorească, se vădește mai curând în detaliu, în deosebi în **Antimurii**, unde calitatea aceasta nu servește ansamblului, făcând ca atenția cititorului să se poartă asupra insistenței asupra episoadelor fără legătură organică cu întreaga principală, mult prea frivoli.

Flăcările fac figură oarecum insolită în cadrul general al operii lui Radu Tudoran, pentru că acest roman nu înseamnă punctul către care cele anterioare converg ci e un fel de enclavă ocultă de apele mari ale unei inspirații plerice și cam amestecate. De altfel, imediat după apariția lui, autorul va publica **Fiul risipitor** în versiunea inițială întocmită în anul 1947, care reprezintă o revenire la vechia temă: destinul unei femei, fără adăosul calităților anterioare verificate, ci numai cu defectele, încă mai vădite. De data aceasta e vorba chiar de un roman cu un singur personaj, o femeie, a cărei existență urmărește din adolescență până după prima tinerețe și străbătărie de iubirea statornică pentru un bărbat de atracție frezistibilă, un ins nedefinit și tragic, hărțuit de imposibilitatea de a se fixa. Deși măcar puținătatea personajelor ar fi trebuit să asigure acestor scrieri o oarecare unitate, ea se pierde în nesemnificative ocultisuri, în aventuri sau în schimbări bruște de situații care departe de a fi niste confruntări existențiale par niste simole accidente. De altfel, tema e prea îndepărtată de conștiința de a avea din **Pinza de păianjeni** a Călinescu și în cazul romanului lui Radu Tudoran multitudinea de scene nu izbuteste să clarifice ci mai curând să palidifice contururile nestăruite ale eroinei.

Mal aproape de **Flăcări** este **Dunărea revărsată** lungă narațiune în legătură cu viața unui satier în dezvoltare amplă, prin transformarea lui după naționalizare într-o mare unitate industrială, cu împrejurări și conflicte cînd firești, cînd dramatice, uneori a lăuneclnă spre senzațional și, în total dînd impresia unei materii ciocotitoare și abundente care scapă autorului din mînă.

După asemenea constatări este deci surprinzătoare factura romanului **Flăcări**, care excelează printr-o mare știință a construcției, adică prin ceva ce Radu Tudoran părua a nu poseda de fel. Calitățile de totdeauna ale romanului realist se regăsesc în cartea lui Radu Tudoran: miscarea epică sigură și perfect justificată, indiferența demiurgică stăpînind fără excepție lumea descrisă, mecanismul bine regizat al întregului, observația acută, fără accente de șarjă.

Flăcările intră în categoria romanelor unei societăți restrînse dar în care se concentrează fapte de un interes acut datorită scoaterii acestei lumi din rosturile ei prin invazia industrialismului în forma lui cea

mal violentă: a capitalismului împlîntat în primitivism. Peste un sat de sătători de lemne și cărași dă năvală neașteptată a lumii industriale prin descoperirea zăcămintelor de țitei. „Societatea” exploatoare acționează orb, ca destinul: pe unii îl copleșește cu o bogăție peste măsura înțelegerii lor, pe alții îl lasă în sărăcie cea mai neagră. Nu avem a face cu o scriere care înfățișează procesul complex al transformării, chiar violente a unor relații sociale ci situația apăsătoare a unei literaturii americane (a căutărilor de aur, de pildă) a îmbogățitorilor peste noapte. Arhangheli de I. Agribăneanu și Aurul negru de Cezar Petrescu intră parțial în această categorie, dar romanul lui Radu Tudoran se deosebește de acestu din urmă prin totala lipsă de romantism pasivist sau de tendențiozitate declarată.

Dimpotrivă, observația realistă se concentrează pînă într-acolo înclt miscarea în parcă forma unei stăruințe obsesive în amănuntul pregnant. Un mecanism condus de un duș rău dar care știe ce face pare toată cartea și felul prezentării acțiunii, e acela al notării secul și fără accent, ca și cum autorul ar fi vrut să nu-și facă simțită prezența, lăsînd ca tragismul situațiilor să rămîna fără nici un comentariu.

În cadrul unei concepții arhitecturale atît de „legate”, e surprinzătoare totuși varietatea și finețea umană care se concentrează în jurul exploatareii petrolifere și pe care aceasta din urmă o dizlocă prin forța ei frezistibilă și precis conturată, după un mod pe care l-am numit „aditional”. Îmbogățitul de pe urma petrolului, Bocanu și poate și cel mai puțin pregnant dar și cel mai real este beneficiarul unei mari averi pe care n-o poate folosi căci nu o înțelege deci ca o formă de a-și exercita voința pe planul unor caracii vulgare și joase. Lui i se adaugă Gogol, îmbogățit și el dar după o lungă așteptare care-l zdruncină echilibrul interior, făcîndu-l să se revălească într-o betie frenetică, într-o necontenită euforie în legătură cu ote o nouă sondă care l-a salvat. În schimb bătrînul Motaocă rămîne sărac în ciuda transformărilor din jur se schimbă însemnă deosebi în detaliu, în deosebi în **Antimurii**, unde calitatea aceasta nu servește ansamblului, făcînd ca atenția cititorului să se poartă asupra insistenței asupra episoadelor fără legătură organică cu întreaga principală, mult prea frivoli.

Peste această lume obscură, cu o conștiință larvară, redusă la reacții stereotipe, se suprapune aceea mult mai felurită, a „veneticilor”, veniți să se îmbogățească de pe urma petrolului. Neuitată rămîne figura lui Lipănescu negustorul de fierărie din Cluj, pînă care sfințesc în faliment și demență, căci nu înțeleg caracterul fluctuant și elastic al exploatareii petrolifere și urmărește, mai mult decît averea, brevetul de onorabilitate socială de „petrolist” care să-l scoată din condiția lui mai modestă, anterioară. În bună măsură aceeași e situația lui Hristea Dumitrică venit în localitate ca simplu cîrcumar și care după o scurtă perioadă de îmbogățire este readus la vechia lui stare și sfințesc asasinat și feuit de toți banii. Și alt amator de căpătuiță, Telengescu, o termină prost, iar în cele din urmă, incendiul sondei de la Runcu, dă concluziei romanului aua crudă, de sancțiune oarbă dar purificatoare a Destinului.

O oază de puritate se concentrează în jurul a doi tineri, într-un totu asemănător, deși nu formază o pereche, Copila, Eliza Păduțelul, dar mai mult a fică a păduri și a naturii, strecurîndu-și silueta lămoasă prin tenebrele noi lumi întinate de păsări și vîrul ei Ion Motaocă, tînar neprecizat, lipsit cu totul de gândul parvenirii, boinar și el ca și fata, și de candore puerilă. Dramatismul situației se iscă depotrivă din așteptarea încordată a unor, euforia fără sfîrșit a altora, pînă speculațiilor a tenții la toate fluctuațiile bursei sau la posibilitatea extindere a exploatareii pe pămînturile încă virgine. Miscarea aceasta ținută în frîu din mai multe direcții se precipită în final realizînd un mare efect, dar și o oarecare grabă, păgubitoare pentru stilul stăpînit al ansamblului. O încheiere a tuturor destinelor este provocată în jurul sinistrului la care vin să moară ca într-o hecatombă nu numai eroii concentrați în jurul erupției fatale (Gogol, inginerul care conduce operația, Moș Vlădoaică care provoacă fără să vrea

incendiul) dar și jandarmul Brebeanu, mistuit de flăcări în timp ce încerca să-și salveze banii furajați de la Dumitrică, sau Copila venită să moară alături de iubitul ei. Am lăsat intenționat de-o parte un erou a cărui realitate ni se pare curiosă că nu a fost valorificată sub acest aspect de critică deși e tradițională în literatura noastră și anume Coteiul, tip de parvent prin servicii anclare, slugă, apoi om de încredere al lui Bocanu pe a cărui avere sfințesc prin a pune mîna, devenindu-l ginere și în sfîrșit, după moartea accidentală a bătrînelui, moștenitor. E singurul ins din lumea „veneticilor” care ajunge să se fixeze la locul altor dezastre, să se adapteze, apoi să se substituie înecutului în inecutul uncașibilului său stăpîn, cîștigînd o mare partidă cu atîți variați și numeroși jucători, prin perseverență, slugărie, urmărire atentă a scopului.

Tot o figură memorabilă, deși oarecum periferică, e bancherul Dimopol însemnînd o apariție de mare originalitate, tip de ticălos cu mînuși, rîsînd în jurul său mici gesturi amabile de o generozitate care nu-l costă nimic. Fără a cădea de-a dreptul în bogățiile prin petrol, el urmărește ca o hienă prăbușirea victimelor unui proces social complex în care el nu e propriu zis implicat, ci apare doar ca și cum ar vrea moartea, la scadențe, termenii amînate, falimentele, cu o grație care ascunde un fel interesat și totdeauna sigur de efectele unei lovituri pe care nu el a aplicat-o.

Finalul romanului aduce nu numai nimicirea înjgheburii industriale de la Runcu, ci și moartea celor mai mulți protagoniști, autorul concentrînd cam artificial dezastrele celei de înecut, înecul uncașibilului său orizontului noi pe care tonul sumbru și indiferent al cărții sale nu-l îndrăznea însă: poate totuși așezarea aceasta pînăgîrită de alte ambiții, patimii, voințe de îmbogățire se instăpînește înecutului în inecutul naturii extenuante.

Atîi s-ar putea trăda mai indiscret o înecut, care nu e nici un silu stăpînit al ansamblului. Căci principală calitate a acestui foarte valoros roman e tomai arta autorului de a ține din propria sa carte, neapăsarea demeritului, ce atestă tomai pe creatorul în esența epicei „obiective”, atît de așteptate de critica noastră și în primul rând de critică. De la început al lui Brebeanu nu am putut remarca o asemenea deosebită stăpînire a situațiilor într-o mare indiferent față de soarta lor.

Prevedîndu-și deci limitele, dar neomîntînd să atragem atenția criticii asupra puterii de creație și a acuității observației în cadrul acestei scrieri, nu vom ezita să trecem romanul **Flăcări** cîntre marile realizări ale epicei românești. E înseamnă încununarea unei formule și unul dintre cele mai caracteristice romane ale deceniului al cincilea al veacului nostru. Numai doi ani despărt apariția lui de o altă valoroasă creație e epice de mare, înecut, de stăpînit în totu cu vederea E vorba de vastul roman **Blocada** (1947) al lui Pavel Chihaia, care și el așeză un orizont social oarecum particular, acela al portului Constanța, cu lumea lui de „traficanți, navigatori, speculanți, răufăcători și vameși”, concentrată tot într-un moment de criză și acela al închiderii comerțului cu Mediterana, ceea ce exacerbează toate poțle și voințele de învîturire și dă o întorsătură tragică tuturor destinelor.

Oricum, o valorificare mai adecvată a romanului **Flăcări** va trebui neapărat să-l scoată de sub pecetea înfăntată a tăcerii sau chiar a formulilor disprețuitoare pe care le putem înfrîni în unele lucrări dedicate acestei epoci. Ne gîndim în primul rînd la **Romani românești contemporani** (1959) de D. Micu și la **Panorama deceniului literar românesc** (1968) de Al. Piru. Dar trebuie precizat că și în cadrul unei vizuni foarte critice la adresa autorului nostru, cei doi istoriografi se opresc cu mai multă stăruință decît în alte cazuri la romanul **Flăcări**, și din înscă această insistență precum și din unele aprecieri favorabile („carte scrisă cu talent, înscind o galerie de portrete de un pitoresc gras și bizar, ce prezintă anumite detalii semnificative”, zice D. Micu, op. cit. p. 53) putem descoperi un fel de considerație pentru realitatea lui, dacă nu și pentru valoarea pe care ei refuză să l-o recunoască. E și un motiv acesta (între mai multe) pentru care considerăm că istoria acelu deceniu așteaptă să fie scrisă.

Alexandru George

Etichetăm în articolul nostru precedent **Excurs, rugăm** a se citi la rîndul 4 sus în loc de „în stil erudit și discret” în stil erudit și disert.

O nouă poeză

În tinăra generație lirică românească a mai răscîrît un nume pe o carte de început poetic, plină de promisiuni și aparținînd unei tinere studente din Tg. Mureș: Mara Nicoră, Versurile sale se întălesc în genul „Căntărilor frumoase din” și de feminină sensibilitate, de intimism. Scurtele incantații ale poetei Mara Nicoră plapă sub semnul lui Eros. Pentru cititorul receptiv, fiecare strofă ascunde însă o confesiune tragică. Inecutul cu lănel observă că provincialul titlu dai cărții e un joc, un pretext îndrăgîl cărții palpabilă o dramă. Căntărele roze stilistice ale Mara Nicoră ascund între petalele mișcului limbii de ofidienți. În faldurile sentimentului său de așteptare și a pînă o teamă de finaluri, cînd, după cum declară poeză:

„pleoapa cerului va cerne în ogîlnit cenușă”
Nici un vers nu sugerează totuși acel liniștit, „lăte-a-tete” al lui Paul Gheras. La Mara Nicoră totul e convulziv, spasmodic, crispant. Nici natura nu se astîmpără.

Semnele visează orgii de verde. Calul vîlcnegie. Serpi mîndin cu ochi de vîpăie. Apa din cîntăru înroșită de privirea cruntă. Pătulele mușca coapselor fecioarelor, etc. Foarte multe poeme au un caracter notativ. Autoarea e parcă toată vremea cu ochii la ceas: „De drag singele meu a uitat / Ceusul cu fața în jos.”

Citeodată, după dărurii integrale mărturisite cu franchețe:

„Între slava făpturii tale sint luminare
Și ard pînă la cel de argint os.”

Mara Nicoră e străbătută de crize de așeză ea în admirabilul cîntec: „Și plăcerea păcatului dulce / Invățălî trupul a uită / Floare renăscută din piatră / Maria Magdalena sora mea.”

Înscă, deodată, poeză se deplăcează de acel „renoncement total et doux”. Cataractele lănerii o a-runcă năvalnic în visuri, dorințe și încercări. În dăruri onirice poeză își declară pasivna cu simplitatea purității absolute: „Trăiesc o dragoste adîncă / Pînă la ultima iluzie a humăii mele. Mă-nu înecă bunit de dragoste clipele toate / Și aleargă descușie să-și bată în geam.” Găsim chiar și o parafrază baudeleriană: „sous tes souliers de satin / sous tes charmanats pieds de soie / moi je mets ma grande joie / Mon genie et mon destin.” — sub forma:

„M-aș preface în țărîna sub pașii tăi să pot.”

Încercuții în arcanе venusiene, poeză aspiră spre limpezimi, presime un avatar psihic, un zbor spre alte orizonturi:

„Mă dor umerii în locul unde aripi îmi vor crește.”

Cine știe, poate fi vorba de o rabătere a naturii sale poetice pe un plan clasic. În prima poezie a cărții sale, dovedește atîlnță cu formele riguroase, reverență în fața rimei. E frumos exprimată legătura Mara Nicoră cu patria și o spune cu naturalitatea unui postulat:

„Tu ești în singele meu cum este timpul în pietre.
Primește în fața porților tale cîntecul meu.
Veșnic arzînd cu flăcări înalt.”

Virgil Gheorghiu

GEORGETA NĂPĂRUȘ: Cina (Bienniala de pictură și sculptură 1972)

ADRIAN BELDEANU

Babilonul zilei

La jumătatea vieții nu-mi spun: — E de prisos, — privind în urmă anii pierduți pe străzi obscure, pierduți în pcurări frînse sub creș și secure; la babilonul zilei e-un prag utoneos.

Doar am trăi, — iar crinul, petalele prea pure și le-a spoit cu patimi de solz întunecos. La jumătatea vieții nu-mi spun: — E de prisos, — privind în urmă anii pierduți pe străzi obscure.

Se va afla tirziu și fărmlul furjos — această vară-n două menită să îndure pentru un prunc din plante cu fragede conture descătușînd profetic un cer melodios..

La jumătatea vieții nu-mi spun: — E de prisos.

Portul

Ce-a mai rămas din rugul dorințelor de ieri? Iubirile plecate pe vasul sfînt de floare. În portul cu smochine și aur la picloare nu mai ajunge nimeni, iar visele-s păreri.

Cutrele singur fărmlul cînd unca migratoare ca aripi lungi de spumă se mistuie-n tăcere.

Ce-a mai rămas din rugul dorințelor de ieri? Iubirile plecate pe vasul sfînt de floare.

Măcar un strop din timpul cu falsele averi, dîintr-un ocean de muguri doar umbra — știutoare — și ziua hotărîtă zbtîndu-se-n uitare, și cugetul ce minte alaiul de poveri..

Ce-a mai rămas din chipul dorințelor de ieri?

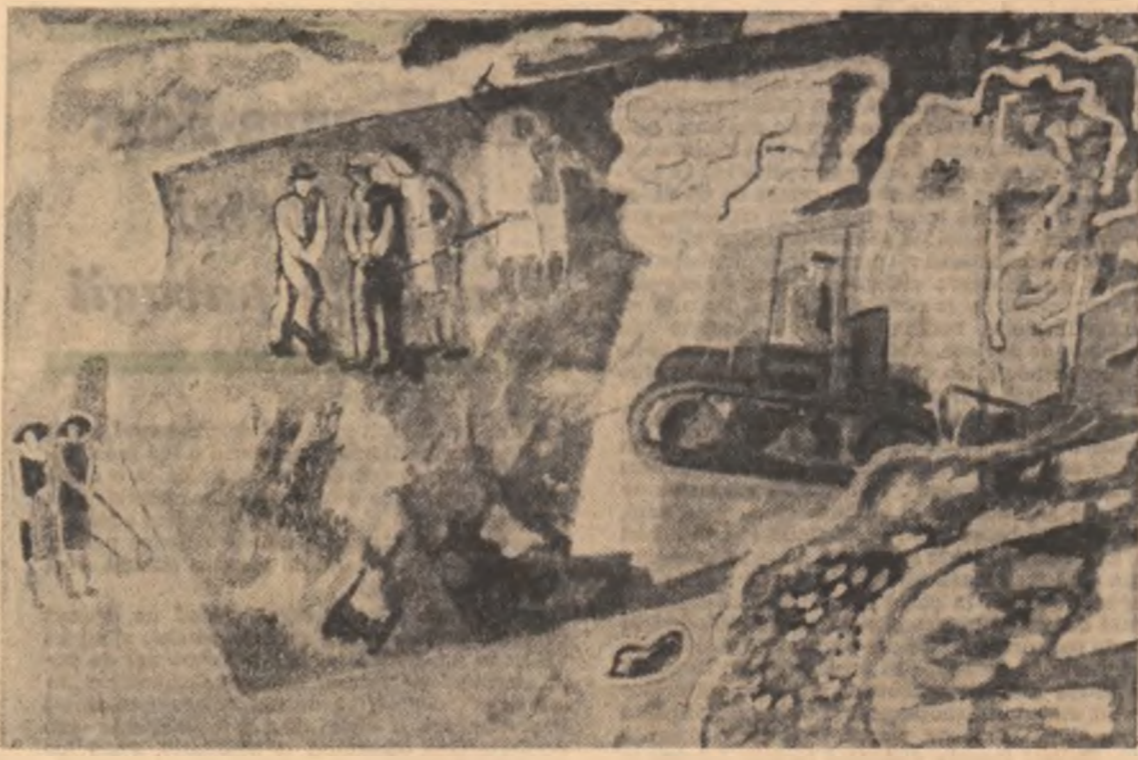
La vechile himere

E timpul pentru vise; tăcerea din durere și virsta ca fîntina sunînd înăbușit. E vremea fără noapte cînd flori m-au prigonit dîintr-un țînut de piatră la vechile himere.

Nu-mi cereți umilință. Paharul văduvit s-a vestejit la mese cu viu-n despuire. Duc timpul pentru vise; tăcerea din durere și virsta ca fîntina sunînd înăbușit.

La tot ce mi se-nîmplă, sfințitul ce mă cere cul am să las prisosul de nimeni amîntit?.. Un clopot între flăcări mai chemă prelungit iar zînd răcoalește a clipele scădere.

Duc timpul pentru vise; durerea e tăcere.

BRADUȚ COVALIU: Pe ogoare (Bienniala de pictură și sculptură 1972)

punct și virgulă

„Transilvania”

La Sibiu — ochiul și strălucit oraș de cultură al Ardealului — a apărut de curînd primul număr din seria nouă a revistei „Transilvania. Intr-o formă grafică excepțională de o sobrietate revelatoare în toate privințele, noua publicație lunară, al cărui conducător este distinsul critic și istoric literar Mircea Tomuș, îmbogățite într-adevăr peisajul revistic românesc de azi. Făcînd dovadă unei atenție întreprînderi dintre forțele locale și colaborările de prestigiu din întreaga țară, sumarul primului număr al revistei sibiene impune prin calitatea și diversitatea lui. Sub cel din urmă raport, domeniul literar și cultural-artistic se alătură firesc cercetării politice, sociale, istorice, filozofice, etnografice etc. Ceea ce nu face decît să traducă în faptă anul din înscă punctele „programului” pe care conduce revistei îl formulează în acești termeni: „În această perspectivă de fructuoase interfezențe, Transilvania va năzu să se realizeze și afirma, între celelalte publicații ale țării, prin calități de echilibru, pondere și seriozitate, în spiritul vechiului nostru model studentesc, pentru care primază prezintă și conștința în fața spectacolului demonstrativ exterior. În mod firesc, preferințele sale vor fi pentru contribuția științifică cu finalitate practică și legături de profunzime, cu sfera realului, pentru cultura în ipostaza de acțiune socială, ferment al formelor noi și tot mai eficiente ale civilizației noastre, pentru literatura și arta cu conținut realist, expresie graditoare și încercată de pondere semnificativă a realității noastre, a universului spiritual al omului contemporan, a năzuințelor spre mai bine și a încredării sale în viitor. Sperăm să rezultă, din acest program, un ton și o scriitură de primă egală și curată, vindicate de excese și fără tentația paradole inutile, dar prin aceasta cu nimic mai puțin ferme și încredătoare în posibilitățile de a exprima într-o modalitate proprie sentimentul continuu, adeseuna pentru progres și dăruirea totală fluzului larg, generos, al istoriei care ne cuprînde pe toți și pe care împreună o credem.”

„Luceafărul” salută cu căldură apariția noii reviste Transilvania și urează colectivului ei redacțional numeroase și trainice succese.

Red.

„Atlasul istoric”

Nu de mult pasionații librărilor, studenții, elevii, profesorii au avut surpriza să descopere în standuri mult așteptatul Atlas istoric, admirabilă creație a Editurii didactice și pedagogice.

Fără îndoială, realizarea unui atlas în general și al acestui atlas în special implică o muncă migăloasă complexă, grea, cu îndelungi cutări, cu încercări și poaze chiar cu eșecuri momentane, o muncă în care răbdarea se cere dublată de inspirație, competența de ta-

lent, riguroasă științifică de subtilitate estetică. Atlasul istoric se prezintă ca o lucrare voluminoasă, cuprînzînd 136 de hărți (în cadrul a 121 de planșe) a căror succesiune s-a făcut după criteriul cronologic și geografic — Europa impunîndu-se în tratarea fenomenelor și evenimentelor istorice.

Un loc important în ansamblul de hărți îl ocupă prezentarea țării noastre în diferitele epoci și momente istorice. Demn de relevat este modul în care s-a rezolvat situarea numeroaselor hărți cu această tematică în cadrul atlasului. Ele nu au fost grupate separat, după criteriul cronologic, ci s-a preferat includerea lor printre celelalte hărți din epoci diferite, ceea ce este mai logic și oferă posibilitatea analizării hărților de istorie a României în contextul istoriei universale, în interdependența dialectică dintre fenomenele istorice interne și externe.

În dorința lor de a reda cit mai explicit fenomenele și evenimentele pentru ca hărțile să fie cit mai ilustrative, autorii le-au completat cu 61 de medalioane, cuprînzînd cele mai semnificative mișcări cu caracter social politic de-a lungul veacurilor și din unele țări sau platurile unor bătălii importante, unele hotărîtoare pentru istoria universală — dintre aceste din urmă medalioane, care de altfel sint și cele mai numeroase, atît în mod special pentru inspirarea alegere și aleasa lor prezentare pe cele în care se deosebesc principalele bătălii din războaiele punicе, celebrele bătălii ale lui Napoleon, din 1796-1797 de la Austerlitz — 1805, Leipzig — 1813 (și cred că n-ar fi trebuit să lipsească hotărîtoarele bătălie de la Waterloo — 1815), ca și înclătările din timpul primului și celui de al doilea război mondial. Foarte interesante și de un real folos sînt și celelalte medalioane, cuprînzînd atît planșuri de orașe sau cetăți, cit și unele detalii legate de situația politico-administrativă dîintr-un anumit teritoriu, la un moment dat.

Subliniem totodată și prezența a 32 de documente cartografice referitoare la istoria universală sau țara noastră, semnificative pentru unele epoci ca și a unui cuprîntor indice.

Claudiu Christescu

O graficiană

Cu puțin timp în urmă, am avut fericitul prilej de a mă reîntîlni la Timisoara cu arta de graficiană a Xeniei Eraclide-Vreme. Prezentă a impresionat Elena Iulia Dinescu — într-o expoziție organizată la galeria de artă din orașul de pe malul Begii, plasticiana timisoreană propune o adevărată demonstrație privind povalența de structură a genului grafic: o polivalență care vizează în egală măsură expresia și problematica. Fără a se abate în vreun fel de la rigorile desenului — atît de prezente în cazul gravurii —, trebuie să spunem că Xenia Eraclide-

Vreme ne-a încîntat prin finețta subtilă stilizată, dădînd un caracter „compromis” între linie și culoare, a lucrărilor ei. Așa se face că viziunea acestei artistice, dominată (paradoxa!) de o ingenuitate lucidă, răsărit în chip strălucit consecința creatoare a genului cu el înscă, în forme de expresie pe care cu greu le-am prevăzut, dacă ne gîndim că în afieea alte împrejurări gravura e pur și simplu subminat de pictură și de acuarid. Firește, obținerea unei asemenea mobilități de ordin expresiv nu e posibilă în afara unor revelațioare supuse la obiect. Vrem a-nume să precizăm că gravurile Xeniei Eraclide-Vreme spun ceva și încă foarte mult. Temații, ele sint străbătute de o sobră inspirație autohtonă. Donațiile în acest sens sînt nu numai în țării (Veghele, Nuna, Drăgaica, Jocu și spre poezie s.a.) ci mai ales în rezultatul percepției și contemplației noastre, care — fapt semnificativ — se cer tot mai intens și mai încercate de meditație.

Nicolae Ciobanu

„Orizont”

revistă săptămînală

De la începutul lunii mai, revista timisoreană „Orizont” s-a transformat într-o publicație format gazeta avînd o apariție săptămînală. E o inițiativă ale cărei justificări sînt de domeniul evidenței, dacă ne gîndim la dinamismul și la complexitatea ce concretizează viața literar-artistică a orașului Timisoara. Așa se și explică, desigur, de ce înscă profunzime revistei, în noua serie, s-a schimbat, fiind unul mixt. Cu-ete cuvînt, acum este vorba de un „săptămînal politic-social și literar-artistic.

Exprîmîndu-ne speranța într-o grănică „substanțializată” de conținut și într-o mai pronunțată accentuare a interesului pentru talentele autentice aparținînd tinerei generații de scriitori timisoreni, salutăm apariția noii serii a revistei „Orizont”.

Premiu

Cu un an în urmă săptămînalul polonez „Polityka” a inițiat un concurs de memorii și lucrări literare inspirate din cele mai impresionante amintiri de copilărie din perioada celui de al doilea război mondial. Printre laureații concursului, intitulat „Eram atunci copii”, se află și ziarista Constantina Caranfil. Premiul la acest concurs constă într-o vizită în Polonia, o încltinire cu laureații selecțiați dintre participanții la concurs din R. S. Cehoslovacia, R.D. Germană, Republica Socialistă Romînia, R. P. Ungară, U.R.S.S. și R. P. Polonă. Intilnirea va avea loc la 25 iunie a.c. la Varsovia, iniția capitală care a căzut pradă agresiunii hitleriste în timpul celui de al doilea război mondial.

Red.

Variațiuni pe tema publicului

Publicul cititor este o realitate pe care literaturile le-a plăcut mereu să o mitizeze. Dacă ne gândim bine, observăm că au stăruit-o chiar în conformitate cu o anumită optică artistică. Clasicii se înclinau cuiva citiții exclusiv de niște oameni subțiri, sociabili, manierați și care aveau un nezdumit bun simț. Romanticii își reprezentau publicul lor alcătuit din suflute de excepție, ascunse în mulțimea burdă-verzimirii fără sensibilitate și fără imaginație. Adevărații cititori ai modernității nici nu s-ar găsi printre noi, ci ar urma abia să se nască în viitorul îndepărtat. Astfel de reprezentări mitizante ale publicului stăruie și astăzi în forme foarte infantile. Ori ne imaginăm cititorii bătându-se ca să se consume producțiile, și ne plângem de tirajele prea mici și de difuzarea proastă, ori le suspicăm gustul și repetăm a frumoasă mișcăciune orloșoasă, postule veritabile scrise în primul rând spre a-și satisface o necesitate strict lăuntrică, prin urmare e indiferent la succesul imediat și așteaptă implicat verdictul eternității. Dacă vorbim astăzi de „realism“, hai să-l aplicăm puțin și în acest domeniu.

Să recunoaștem, mai întâi, că o literatură fără public e piină la urmă rodul unei activități aberante. Sînt, desigur, opere care-și găsesc mai greu, și abia cu trecerea timpului, audiența. Se întâmplă, nu o dată, ca un autor necălit azi să fie smuls din mîni mîine. Dar o literatură al cărei dialog viu și sustinut cu publicul se întrerupe e condamnată iremediabil la alexandrinism, își pierde orice sevă vitală și putere de a stimula efortul creator.

Nimeni, dacă are mîni întregi, nu se complăce să vorbească incontinuu la pereți. Cînd scrie critici și autori se mulțumesc a se cînta doar între ei și mai reclamă pentru această tipografie și gazete, transformă munca literară într-o comedie lamentabilă. E un ipocrit scriitorul care declară că nu-i pasă dacă i-au cumpărat cartea cîni sule sau zece mii de înși. Dar sînt gata să cred că există și asemenea spirite convinse sincer și absolut de rostul mesajului lor fără ecou. Un atîi de mare orgoliu arlitiste se răsucipără moral prin asumarea tuturor riscurilor lui. Mallarmé, Rimbaud, Racovia au dat astfel de pîide. S-au lăsat însă de la o vreme niște autori care disprețuiesc publicul, instalează la Morosoaia și abonații la Fondul Literar. E o variantă inedită, „socialistă“ de avangardism la Conu Leonida. Nu mai puțin infantile sînt și reprezentările acelor hiperoptimiști care-i vād pe cititorii noștri, cuprinsi de o saeră furoare culturală, renunțînd la meciuri, ocolînd cinemaografele și devalizînd librăriile.

Nu ne bucurăm, e adevărat, grație socialismului, de un interes pentru carte al maselor largi, mult mai mare ca în alte pări. Tirajele dinmaginabile în trecut, din volume de versuri, din lucrări de critică, teorie și istorie literară, ca să nu vorbim de romane, dispar efectiv peste noapte. Dar și această situație avansajoasă se cuvine privită realist. Să nu uităm că se publică, azi, la noi, o grămadă de traduceri din autori străini, cu o solidă reputație mondială. Se relipăresc în colecții de buzunar scriitorii noștri clasici. Apar enorm de multe cărți cu caracter documentar și instructiv care răspund celei mai variate curiozități. Cititorul real, nu imaginat, dispune de un buget limitat. Pe cine îl va prefera? Pe Truman Capote sau pe un tânăr romancier român actual? Ce va cumpăra? Tratatul de estetică al lui Croce, ori o culegere de studii cu același obiect, sub o semnătură autohtonă care nu-i oferă nici o garanție? O ediție completă din Ion Barbu, sau plachete de versuri ale unui debutant, fie el foarte talentat? E cazul să luăm act că literatura noastră contemporană concurează azi pe piață cu cărțile cele mai bune române și străine. Faptul o onorează, dar nu-i ușurează situația. De aici trebuie să tragem neapărat o concluzie: nivelul calitativ al producției literare originale se cere simțitor ridicat. Nu cu cărți chinuite, plăticoase și scrise prost vom susține o rivalitate dificilă.

Dar a privi realist problema publicului cititor înseamnă a căpăta conștiință a încă ceva. Există un mare „ata“ al literaturii originale contemporane și trebuie să-l punem cu hoșiarie în joc, dacă vrem să câștigăm partida. Numai cărțile noastre îi pot vorbi cititorului de împrejurările nemijlocite ale vieții lui zilnice. În ele are șansele maxime să găsească discutate lucrurile care-l dor. O asemenea literatură, axată într-adevăr pe problematica existenței cotidiene din jur, va fi neîndoielnic preferată de public. Cu condiția ca ea să posede efectiv această calitate. Știu că nu-i deloc ușor. Destule mișii obtuze și alergice la orice adevăr crud creează obstacole toamă unei asemenea literaturi care adevărat realist. Dar niciodată scriitorul nu și credințioasă vocației sale civile n-a ales drumurile asfaltate. Publicul de azi, peste diferențele firești, are o particularitate. El participă, vind-nevînd, la revoluția informatică modernă. E, cu alte cuvinte, la o cunoaștere, de fapă pozitivă, de date precise și verificabile. Nu ne mulțumim să citescăm o carte. Vrea să știe cine e autorul ei, ce a mai scris și cum îl e apreciat opera. Cititorul de azi are o înclinație marcată să facă lecturi avizate și profitabile.

OCTAVIAN GEORGESCU

Aur tirziu

Florul iar vîind în anemone un miez mai crud ca un sărut de lacrimi mi-duce-n nări ravașiile mării

O, lasă-ți genele ca două ledere! Desupra-ne să zboare-n rit de păsări nepotolitul duh din vînt din umbriet

Un semn arzînd mereu dinsepe aproape în silisier de danțate m-așine cum ochiul stîns al lunii pe o zare

O, lasă-ți degetele lungi de coacă pe fața mea de dune și pe suliet ca aurul tirziu dintre vitralii.

Iubire, acest țărîm

Iubire ne cheamă acest țărîm în care bat berbecii tăi, Mare. Pe trepte de calcar văpăi de iubire sint macii și strugurii în care soarele cîntă. Fecioarele vin către tine cu amfore pline

pe umăr. Cum murmură timpul în soacii și uricașele-i leagăne tot astfel se-aud holdede. Copii se îngină și-amenen cu ei rostose jurămînte iubite.

Acosta e țărîm tîu, Mare. Cu ochii albaștri și puri în ficare terestră. Și temerare blîndețe-a lui Tyche în cuiburi de înimi.

DORIN TUDORAN

Tremurînd

cu lucruri vii îmi bate moartea-n geam

e-o dimineață strălucind a lacuri sub ploace cald nopții îl desham și inima-mi-acopăr cu vestele

o, tulbure-mi-e carnea și ascultă cum blîndul se adormea luminînd trecuta noapte viața mea ocultă din care ies acum tremurînd

Rărit de erinii

însingherindu-ți ochiul lată se naste lumea tu stringi în palmă-o iarnă dar nu o poți topi o, cine-ți plînge prețul și pentru ce dai seamă poezile cu trupul rărit de erinii? strălucitoare-i noaptea și parcă mingiață de zborul unei păsări cu aripi de alcool pîzită pare luna de trupuri fără pală poezile, vai, ochiul ți-e logodit în gol

Pierderea de lumină

trupule trupule trupule scopica mea vizuală se-adună doamne se-adună pierderea mea de lumină uită-mă iarși mă uită gîndule fînger de coacă trupule trupule trupule fiară năpraznică fiară trupule trupule trupule trefle de vestele rigă cine din cine mă strigă trupule noaptea vîrcioară trupule trupule trupule pierderea mea de lumină

Ov. S. Crohmăniceanu

ALEXANDRU CIUCURENCU

Colectivizare

Poveste de iarnă

Poemele lui M. Ivănescu iau tot mai pregnant structura narativului intelectual, desfășurate într-un spațiu hibernal, un spațiu mohorât de semitonurile unui crepuscul ce coboară încă din zorii zilei deasupra orașului. (Chiar așa spune autorul într-un loc: „Cum înseamnă lumina încă de dimineață“)

Dacă în Versuri poetul își mai îngăduia clipe de uitare, de naltivitate ludică în expresiunea tropismelor sale poetice, în ultimele cărți el și-a radicalizat cu o rece furie personalitate, tinzînd la o obiectivitate netă a relațiilor, o parte de orice intruziune a eului pasional. Desigur, acesta este un fel de a vorbi, și supoziția noastră convertibilă într-o demonstrație va repeta o convenție preexistență în însăși conștiința poetului proiectată în formă et deminuată.

Cartea de Poeme este alcătuită dintr-o suită de întâmplări imaginare ale anxiosului personaj Mopete, întâmplări care au consistența aceluia dîintr-un vechi castel englezesc bîntuit de fantome, sau particularitatea a unei aparate teroarea, lugubru și senzațional. Dimpotrivă, tonul de povestire calmă la lumina clarebrăzată a flăcărilor din cămin, cînd dincolo de ferestre, indiferent de oră, a și coborît amurgul, ar crea mai curînd un sentiment de securitate decât acesta n-ar fi meru vulnerabil de așteptare, de ceva ce trebuie să se petreacă întru împlinirea lucrurilor, o împlinire aflat de necesară înct, amîndu-se continuu, își denunță propria-zădărnici. Structura narativă a poemelor și limbajul lor de o mare claritate, întîndu cu o violență orgolioasă procedeele descripțiilor realiste, se explică prin forța cu adevărat remarcabilă a lui M. Ivănescu de a se elibera de mine cu prețul disperpersonalizării, de a se obiectiva, de a-și proiecta în afară marea și complicata lume interioară pentru a o analiza apoi detașat cu privirea sticloasă a entomologului.

Poetul are oroare de propoziții unile sintetice și face totul pentru a le evita sau, atunci cînd logica frazei le reclamă imperios, ele căpătă un aspect derizoriu, sînt arătate ironice cu degetul de parcă ar fi rostite de un cabotin fastidios care repetă ceva învățat dintr-o carte cîndva. Astfel că analiza câștigă înțens în monotonia discursului, fiecare parte a unui întreg ipotetic este descrisă cu o minuțioasă savantă. Deși niciodată nu ni se oferă acel întreg meru promis și meru refuzat. Această amănare înfință lasă poemele lui

M. Ivănescu deschise, le conferă o dimensiune semnificativă dincolo de sensurile decelabile ale textului, adică ele se împlinesc în neîmplinirea lor premeditată.

În afara analizei cu exactitate a fragmentului, a unor părți din ceea ce așteptăm zădărnice să se organizeze într-un întreg suficient și esențial, trebuie să mai adăugăm faptul că poetul, pentru a ne crea iluzia că totuși se ocupă de toate aspectele mai importante ale tablourilor sale narative, schimbă mereu unghiul de vedere, multiplică analizele, dar nu și fragmentele, părțile întregului, ele rămînd în același loc de început. De pildă, în Poveste de iarnă se reiau aceleași motive ale iubirii și morții din repetate colțuri ale salonului scufundat în semituneric al amurgului, în neliniște. (Poarte nr M. Ivănescu are o viziune mai destinată a lernii, dar pentru că iarna este imaginată, nu că poate fi și reală: „Ce plăcere este iarnă să stai la gura căminului, / mîngîind cu mîna lemnă și biata arhitectură pe jos, / și vîind la jocul flăcărilor pe tavanul, frumos / luminat sîngeru, lășindu-te pradă deplinului / reflex de seară care te-nchide în tăcere“ p. 75).

Prima parte a cărții avîndu-și în centrul aventurilor imaginare pe Mopete, abilitul personaj care-și refuză destule reacții naturale în compensația altora de o bizară fantezie, își refuză, prin descripția ostentativă a detaliilor, orice eian către un țărîm transcendent. Poetul se mulțumeste cu mînițele sale echivalente între stărlie vitale și cele lîvrești, între un miracol pe cale de a-și lua zborul și căderea lui rapidă în spațiile domestice, în preocupările habituale. Mopete primește împulșă la lui M. Ivănescu de a se elibera de mine cu prețul disperpersonalizării, de a se obiectiva, de a-și proiecta în afară marea și complicata lume interioară pentru a o analiza apoi detașat cu privirea sticloasă a entomologului.

Jocul singur, cu degetele albe cumva / fac umbre, dincoace de perșer p. 129).

Nefîind strain de mîreție (caci o notează în paranteză, ca pe o voce a altuia) poetul refuză gîndul mîreției cu exactitatea analitică a Sibiției destructive ale lui Racovia participă din pînă la aceste narativități ale materialității sfîndind cu răcoala ironica a pus-tului orice elan stomatic: „În zori, cînd s-a întors în cameră, / avea picioarele înghețate- / le-am simțit pe sub pătură / reci ca și apa de afară de sub fereastră. Rîdea. / Mi-a spus „Răsare acum soarele. Nu s-a ridicat încă / peste muni, dar aerul e de tîncă ploșăcută, / și apa, așa cum se rășirgea lumina de soare în ea, parcă arde. / E ca o flacăra lungă, ca un șarpe de foc care se strecoară la viața. / Nu vii? E un lucru pe care n-am să-l mai văd niciodată. / N-am să mai vin niciodată aici. / Eu nici nu dormeam / Ședeam în pat cu ochii închiși. Nu mă gîndeam la nimic. / Mai tirziu, cînd am ieșit și cu pe polara cu ea, era soare, / și sus-muntele era acoperit de un abur. / Apa era acum murdară, / de ploaia de ieri. Era cald. / Și în sala de mese / erau tot cei de așară - acum beau ceai“ (Dimineața la munte): „Acum ploaia imena / - o perdea nelîntreună de apă ne învalua în tîm, / și aplele se revărsaseră peste albia torrentului, înconjurat / cabana de lemn de dincolo - / treceau prin- / tre camere / unindu-se sub ușa într-un singur suvoi. / Un cline / se auzea tîm de undeva, înăuntru. Cînd se schimba vîntul / ploaia ne trecea pe față - ne trăgeam înă- / paur pe cerdac - / de acolo nu se mai vedea decît brazii de la poalele muntelui, / și apele tulburi, pretutîndu în jurul nostru. În cameră / cînd am intrat / o clipă, se făcuse noapte - / fața ei, / cînd s-a întors spre mine de la fereastră, / era o flacăra cenușe - / dacă m-aș fi întins pe pat ar fi pluit peste mine / așezîndu-mi linile săpate în tavan - doar pentru mine? / Cînd am ieșit / la în cerdac, ploaia tot atît de tare / și apă revărsată prin țărba urcase încă spre treptele surpate / de lemn, spre verandă. Se făcuse frig“ (Ploaie la munte). În avatariunile sale autoricele, poetul parca-și spune: cîtă naivitate, atîta luciditate! cîtă viață, atîta moarte. „În copilăria mea nu a fost prea mult soare. Așteptam / uneori seara să alunece lumina lui obosită / pe fațadele caselor, peste drum, - pe strada mea / soarele ajun-

planete

Întîlnirea de sub bandaje

O ironie biografică, nu fundamental deosebită de numeroase alte intervenție în viețile scriitorilor români de azi, a vrut ca bibliografia lui Emil Manu să înceapă aproape (sau poate) de-a-ndoaselea: cu analize literare, îngrijiri de ediții, antologii de motive, culterei de comentarii critice, contribuții istoriografice etc.

În mod firesc, el ar fi trebuit să circule, încă de acum 25 de ani, ca poet. Și să evolueze firesc. Pe vremea cînd, în redacția revistei „Lumea“ care îl avea director pe G. Călinescu, ne aducea strofe întîlnite mai apoi în INCUNABULE (1969) și acum în CEREMONIA FAIANTELOR (1972), nu bănuim că va debuta așa de tirziu și abia după ce se va fi transformat forțat în istoric literar, folclonist, recenzent și antologator. Tocmai de aceea este și așa de greu oricui de receptat, în toate arborescențele, corelările și chiar specificitatea ei, o poezie atît de radical diferită azi de producția multă, lejeră și amatoare foarte să-și prepare din simpla siluare a limbajului a siluetei, un drept, o legitimitate.

E de lașete și dificultatea renunțului complet la o vîrstă literară, împasul acelei sașage intervenții extirpatore ce ar veni să procedeze spart și să nu aibă emoții cînd își așvîrle copiii eșecului în prăpastie. Dar care copii nu are măcar ceva seducător și divin? În primul rînd, copiii săi...

Nu exigenta ca prioritate azi a rostii ultimului cuvînt la conștarea sapeilor INCUNABULE și a CEREMONIEI FAIANTELOR (care nu e decît continuarea întîii cărți), ci o răspundere sentimentală, înțînărlă morală, amăneste - spunem - explicabilă. Nu se putea sever despărți nici de al mici de tentații ori întrebările care-i scapaseră dinrețea și inima maturizate: trecute și viitoare noastre. Și trecutul se oglîndește în portretul delicat, dedicat fragilității, coregrafiei emoțiilor, eșafodajilor prin conștarea cu artele, marșuri poetice, rafinatele apropieri de lucruri, de culori, sunete, imagini, cuvinte și gesturi un imn al confesului blînde. Le caligrafiasse un ave

Azi cînd - falșînd căile și, dacă ar putea, aerul ireversibilității - competiția se dă între cei care vor să neidă cuvintele, să se-dîntreze mai spectacular scrisul, să urce stărlie de greați, alieare și negație la apogeu, să inoculeze cosmopolitizării (amăniștele șor ale insatisfacției și să facă din reprezentare o epidemie permanentă împînd pe cadavral și stafia literaturii: azi cînd mulțimea celor ce nu mai știa proporționaliza afirmatia și tăgăda mare să pună unecori într-o cumpăna memoriată pe debaterii valorilor per-

manente, firește că plîpîndeale grafi blonde, bolnave, stilizate sau nestilizate, reale sau teale, sincere sau aromate, tandre ori amui severe, trimise de poezii ca Emil Manu spiritului bibliotecilor, muzeelor, săliilor de concerte, vîntului, arhitecturilor de un suprem ală, vocațiilor de a peripatetiza pe marginea muzicii și a picturii, în legătură cu nu știm ce tapiserii sau curente literare, clasicism, romantism, aceste inocente il-furgice și adorabil naive tre drept niște înfrimăși saderă. Ba există glasuri ce reclamă că de la ele mai întii pornește noicitatea și moartea.

A renăscut înconfortabila sete a căcării pe culc cu cloșul mușcăturii în sus și a mergerii în vîrful de săbi. Dar numai la modul verbal. Amatorilor de ea le-ar trece nu prea tirziu, ci instantaneu, dacă și-ar experimenta experimetele cu talpa decamdată roz a propriilor picioare.

Va veni poate chiar un moment cînd o să ni se pară pe de o parte revoluționar și pe de alta cînd să auzim spunîndu-ne-se: sînt om (fîndcă ne vom fi obișnuit cu anti-om), să auzim ar-fîșii mărturisind: cred în claritate (fîndcă vom fi manifestat pentru anti-limpiditate. Puah!) A fi clar se confundă adesea cu superficialitatea și cu facul, veritica caracterului cu nefasonarea sau regresului inteligenței și - în cazul cel mai bun - cu candorane. Care papă din lingurii.

Pe cine să-l mai impresioneze așadar azi - că un poet oficial și se roagă pelerului de pe pietrele templului: „Taci! / Calcă numai în vîrful picioarelor, / Să nu se spargă nimic!“

Însuși acest poet cu inima de muzeu romantic, amator de desuetudină și demodare, gata să-și vîndă colecția de pol, știe că „Aici toate cuvintele vin de undeva din mituri întînziate / Și brazii cresc verșuri și tăcuți, / Amintînd liturgiile de-acum o mie de ani!“

Digitația sa îl evocă pe Perseus din ITINERAR SENTIMENTAL, ale cărui rigori și religiozități față de clasici, al cărui livrism hîmion dar scrupulos Jugha un poet și fantezic, atuzat, sarcasmului și volubilității refutate. Emil Manu risipește oboseli de baghetă, ca să pacifice muzele și cîntă anticării, solidități spirituale ori instituționale, echilibre hărăzite, ceremonii patriotice, mici momente biografice și discreții lucrate în tuș, pîndur subțire printre suaviță aburată, care îndepărtează mușchii și nervii limbajului pînă la convertirea în volatilități și cantilenă. Poate că mai puțin melodic, mai puțin protocolară, mai puțin lamentată, lirica lui ar comunica la intensități diferite, modificînd imaginea unui timid, conciliator și reverentios, că (de exemplu) în această ficție peroratice despre copii și soție, scrisă în Polonia, cu argumentele renunțului la conveniențe și ale crispării: „Voi sîntei valia forte / Cu care sparg granțele și vămile, / Voi sîntei pasaporta tele mele de dinț și vis, / Cu care împărțim toată istoria lumii“. Pundarea are însă față de excedente de generozitate și fabrică draperii după care își retrage durerea, își ascunde lezările. Își protejea chinulul învelit al expunerii la fatalități. Căci litigiul poeziei cu realitatea obiectivă este o fatalitate. Poetînd în-ăntul și depunînd eforturi să nu plece din el (Romantismul nostru mobilizează toamă cu ideii: Mi-e dor de haine albe, demodate; și aștept ca ultimul romantic; Veni din veacul cîncisprezece; foc disciplinat; Ne strigă visul tău pregotic; Te regăsece, o, tinerete blondă / Ascună-n ode frînte-n metru antic; Amintirile Sînt atîtea lucruri de cîntat... / Vor rămîne pe-n nișă necrisce; Toată istoria lumii a fost mai înții visată de poezii / Și-apoi armatele adevărate au cucerit-o a doua oară. Echivocul rezultat din aceea că luciditatea e de data aceasta complete autorului, autoprotectul său fînd în-ăntul în limitele și cu riguroasă observațiilor perspicace: De azi, Emil Manu, al patruzec de ani... / Tu n-ai condus nici o revoluție, / N-ai tăat nici un nod gordian, / Te-ai risipit prin bibliotecă / De vorbă cu poezii altor secole, / Ai suferit în toate modurile istoriei, / Te-ai îmbibat de oșon / Și-ai călătorit cu racheta visului etc.

Trecutul e vîntul nostru. Unu din etc. Dar nu e bine să adormi cu degetul în gura lui.

Teoretic, vitrina de care își agăția Cocteau pentru posteritate lujerii crezului său poetic (și el nu e o somitate în lirica franceză) era plămîndul din convingerea că „Absența regulilor în poezie obligă poetul să-și găsească metode ce dau operii sale prestigiu unui ceremonial de cult secret“.

Cu al treilea volum de versuri, Emil Manu va trebui să fi absorbit atîta orizont în larg, atîta lod și sare, atîta soare marin, încit va cănta, adolescență prelungită și evantai jilave de emolvișitate, care s-a înfîșă în-ăntul o dîntă pedanterie, cu lux de artificii, de melancolie elegant diluată și maladii manierist imagineare din risipa dizertațiilor lui lirice (multe botozate ca atare: Comentariu, Comentînd „Oda bucuriei“. Comentariu la un vas de cositor; Comentariu la figura de seară și așteptare și subțire convăterere regulei). Să-și îngăduie sănătoasă recreație a absenței lor. Să-și și în afișii concediu de la toți călăuzii de lemn, de la toate timonările, de la toate fantomele, extazele, ecorile și pîrețele vîrciale elustrate (Ne despăr - nu-i așa?! - războiul și revoluții) pentru care dia stîlă nu și-a inventat fără întrerupere caligrafia cea mai fidică, et una delicată, lipisită și de colțuri și de sirme, cu bemol, pudră și unduiri, prea stratosferică, prea vază pentru atîtea nopți „cu iz mar de cor“, cînd se cerșea mîncare prin bodegi, cînd căra toamna „amurgul în căzi“, cînd visul era cîngrenat și lucul ochilor - gol.

În costumul prezenței lui reale (doar poemele de azi n-or să mai rabde să fie scrise peste încă 30 de ani), el e programat pentru întîlnirea de sub bandaje: unde nu de droguri e nevoie și unde îl așteaptă „culorile sălbatice“.

Ion Caraion

DUMITRU ALEXANDRU

Doar clipele

Talazului să-și spun că-i gînd răzle! Și vîntului soapă fără gînd Prin care umbra-mi vād sălăind Ca-n ploaie galopînd un căldre?

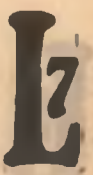
Sau nu-s nici apa, nici talazul nu-s, Doar clipele și oșle puține Ce le-am pierdut, ce s-au desprins de mine

Fiecărui

Am pornit cu pașii nesiguri. Cad în mine ca pe-un prund. Gînduri - păștăvi ce se-acund, Sperții de-o umbră, singuri.

Înțînd, îmi pare strîmt Lărgul ce cu pieptu-mi nărl. Las pe ape fiercărui Lebădă - cite-un cuvînt.

Dan Laurențiu

Sat sub cer

Prin apa ca mătasea se scurgea prelung povestea satului pitit sub cer și peștii se-nțreceau în chipuri blinde de bărbai născuți din singele acestui riu

Nesfirșitul șarpe

O singură oară mi-ai născut privirea șarpe cuminte născut printre oase într-un joc netreznit

Cununi de brațe coapte-n pîrgul verii au zămislit un ochi imens din care belșugul picură peste cîmpul ară

Teatru „de drag”

IOANA KASSARGIAN: Floarea soarelui (Biennale de pictură și sculptură 1972)

Am văzut unul dintre cele mai interesante spectacole de teatru ale actualei stagiuni: „Prometeu” de Eschil, în regia lui Laurențiu Azimioară, sub egida A.T.M., jucat pe scena Teatrului Evreiesc. Un spectacol de viziune regională îndrăznească, de interpretare actoricească remarcabilă, de concepție scenică originală, reprezentată, din păcate, fără publicitate, pe o scenă de împrumut, cu un public întîmplător.

În ceea ce privește spectacolul, am să re-marc în primul rând calitatea excepțională a traducerii textului. Pentru că nu mi s-a în-tîmplat nicodată ca asistînd la o piesă scrisă în versuri să mă pot prefăce că nu văd efor-tul teribil depus de actori. Rima și ritmul pre-zențiat în rostirea de teatru împiedicîndu-și atît de grav, că foarte rar se mai ajunge și la interpretare, la joc, la stil; în-cît singura acțiune care se petrece în cazul unei drame lirice este rostirea versurilor. În cazul unei drame lirice actorii sînt cel mai adesea niște simpli recitatori. Faptul cel mai supărațor în cazul unei piese de teatru scrisă în versuri este dispariția firescului. Or, tocmai în sensul acesta transparența românească a lui Prometeu semnată de Ada d'Albon mi se pare o excepție. Ce-i drept, Ada d'Albon este și inter-pretă rolului feminin principal al piesei și întîmplarea aceasta a ajutat-o, fără îndoială, să găsească echivalente atît de comode din punct de vedere al rostirii actorilor. Pentru că rostirea actorilor este normală, ea curge, interpretarea nu este împiedicată de limbaj. Actrița Ada d'Albon și-a spus cuvîntul în ceea ce privește firescul replicii. Dar Ada d'Albon este totodată o literată în cel mai deplin sens al cuvîntului: stîlul traducerii are o frumusețe rotundă și răspăciată și are o transparență perfectă așa încît toate sensurile „Prometeului” lui Eschil ni se comunică fără nici un efort. „Prometeu” în traducerea Adei d'Albon mi-a sunat ca un text de teatru contemporan.

Am vorbit despre calitățile traducerii și din motivul important că succesul muncii regi-zonale a depins în mare măsură de acest fapt. Dacă Laurențiu Azimioară ar fi adoptat ac-cepțiunea clasică a mitului lui Prometeu po-ate că lucrul acesta nu era atît de important. Am învățat de la școala primară că Prometeu este simbolul sacrificiului în numele lumii de oameni. Lucrul acesta se știe pe dinafară, chiar fără text. Dar ambiția lui Laurențiu Azimioară este foarte mare vizavi de inter-pretarea mitului. În ce mă privește, cred că varianta de interpretare pe care o propune Laurențiu Azimioară este polemică: Care sa-crificiul lui Prometeu le-a adus oamenilor fe-ricirea cu adevărat? Singura prezentă ome-nescă în piesă — Jo — aduce cu sine atîta suferință și nenorocire, încît, fără a răspunde afirmativ sau negativ întrebării regiei, trebuie să-i acceptăm demonstrația ca fiind absolut legitimă. Oprindu-ne în punctul acesta și tot ar fi suficiente motive de laudă pentru frumuse-țea gândirii și interpretării textului, dar „Pro-meteu” în concepția lui Laurențiu Azimioară ridică și probleme de regie concretă, probleme de interpretare actoricească conformă cu vi-zionarea mitului. Astfel, în interpretarea actoru-lui Vasile Gheorghiu, Prometeu văzut de Azi-mioară departe de a fi un martir al sacrifici-ului este un exponent clinic și rece al con-diției omului contemporan, departe de a-și acclama sacrificiul ca pe o virtute se îndoiește profund de rostul lui, departe de a-și accepta soarta în mod eroic, o trăiește pur omește, cu momente de curaj dar și cu momente de lașitate, cu părere de rău și imensa dorință de a se răzbuna. Convertită la trăsături ome-nești, este lesne de înțeles că integral dis-tribuția va scăpa de sub imaginea eroismului olimpian. Astfel: În rolurile Cratos, Okeanos, Hermes, actorii Ștefan Sloboda, Dumitru Ono-frei și Costel Constantin intruchipează fără nici o abatere ideea de mijlocire a puterii, intermediarii unui regim de dictatură și forță, executorii din spalmă și lașitate ai unei legislații cu care nu sînt de acord. Corul (Valy Cios, Valeria Nansy, Amelia Kreutzer) este un comentariu popular, o trăire mai mult viscerală și senzitivă a nenorocirilor care se impun.

Adăugînd că: Vasile Gheorghiu și Valy Cios sînt actori ai Teatrului Mic, — Ștefan Sloboda și Ion Ricu studenți la I.A.T.C., Du-mitru Onofrei actor la Teatrul Municipal și Costel Constantin actor la Teatrul Național, o trupă împrumutată și improvizată dar uni-tară ca interpretare în mod egal, putem trage lesne concluzia că atunci cînd e vorba de „drag” și de meserie, în teatru se pot face minuni.

În ce-o privește pe Ada d'Albon, apariția ei în Jo înmîindu-mă literalmente pînă la lacrimi nu pot spune nici cum, nici de ce. Cred numai că atît în teatru cît și în literatură, despre numele acesta se va vorbi.

Sânziana Pop

Un poet, un prozator

„Talente profunde, talente mobile. Urmărind obsesiv, unori preț de o viață, un subiect, o temă, un gen, o idee, un mesaj, o formă... primele, ofensive, înfinit adaptabile, caleone-mente, fiind cu ștăla dezinvoltură oricare dintre autorile spectaculului, marea populară, atracțioasă, mînușă pentru orice mîna... secundele. Cele dintii aproape că se ignoră, așa sînt deprinse în magnetismul unei obsesii, au calitatea de a rezista conjuncturilor și defectul unei prea se-vere autocenzurii, ceea ce le permite aer anti-patic și provocă, la cititor, stîmă temută. Cele-late sînt prin excelență narcisice, au calitatea de a se dezvălui fără preparative, iar, în prima instanță, convingător, și defectul fie al absenței, fie al exagerării spiritului critic, ceea ce le face să cadă des în capcana paradoxurilor. Pînă la inteligențe profunde și mobile. Niciodată din-tre ele și disjunctivă: ori-ori. Cine ar putea avea siguranța superiorității unora asupra celor-lalte cită vreme termenul de comparație, acei care au conștientizat, de la început, că raportu-te și din raport să se deducă o ierarhie, lip-sește ca realitate, deși iluzia lui pînăște asu-pra oricărui artist? Cum să aleg și cum să re-nunț între Olde și Cocteau? între Faulkner și Caldwell? între Joyce și Wilde? între Lampe-dusa și Moravia? Talente profunde pot căsa într-o literatură superficială după cum talente mobile pot naște literatură profundă. În fond nu asta este important. Să știm că sînt talente profunde și talente mobile, dar să nu uităm că idealul nostru, care propune amestecul unu-nea, conjunctivă, este un ideal împotriva lo-gicii și a realității. Sintem liberi să-l respectăm dar avem datoria, față de logică și față de realitate, să nu confundăm, între ele, cele două înopozite. În ce mă privește, ca să vă dau totuși un răspuns, nu pot să optez pentru nici un-ghi decât ca îmi asum, ca pe un demers axiomatic, înțuția auctorială: „Timeo hominem unius libri” — își încheie domnul S. ciudață-i divaga-tie”.

(R. H. Harvey — Fuga din cuvinte)

Intoarerea la Izvoare pare să fie obsesia de acum a lui Ioana Alexandru, autorul celor mai tulburătoare pagini de poezie dintre cele scri- de către poezii apărute în ultimele două decenii. Intoarerea, dar nu în înțelesul reac-tivării imaginilor arhetipale, cu iluzia de a re-găsi parafraza eternă a specificității noastre, pre-cum la Blaga și al doilea, face tabula rasa un- trez epafodii de structuri ce au premers tim-pulul respectiv. Cum a ajuns Barbu la ea se ex-plică urmărindu-i biografia recentă. Nu e cazul să insist aici asupra acestui lucru, observ doar că poetul a contactat imediat filosofia teo-logică la Freiburg și a suferit, ca urmare, o criză întrucât decisivă poate pentru evoluția lui, în fine s-a recules prin efort de dis-ciplinare și a scris într-o perioadă cuprinsă în- tre aceste două momente (criză și reculegere) Vămile pustiei, poem cathartic, primit bine de critică dar rău înțeles, succesiune esențial uni-

tară de viziuni disparate, al cărei sens profund e abolirea stării de cașeie psihică prin refu-giu vremelnic într-un spațiu care să fie și co-erent și haotic, și plus și minus, în așa fel ca viața acolo să semene cu moartea din afară („Cine are pustia e mort / Cine n-o are e- riu” sau „Neamului ce l-a fost încredințat Pustia i-o plăgă / Ce e cu o au sînt cei mai lipsiți / Ce să facem ca să scăpăm de Ea și cum / S-o adăugăm suferințelor noastre?”) pentru ca în acest bine malefic-rău binefăcător calharsitul să se implice cu necesitate. Poe- melle sînt un fel de afum pe care nu / Poate călătorii nimeni în afara ingerilor” spune poetul, clarificîndu-se.

Poezia e, asadar, nu instrumentul purificării, ci comentariul acestuia; starea lirică topește simboluri și descoperă subsensuri care depășeș- te mitologia creștină, și prin contaminarea de păgînism primitiv; moartea, bunăoară, pre-cum în ritualurile lumii din vaza etnografică, e mijlocul reinnoirii; în plastica poetului e as- censiune spre noaptea veșnică, spre începuturi deci, spre acolo de unde se vor ivi zorii. „Și uite-ai e moartea și-nții zori de zi”. Vizu- nea aceasta e, firește, îndepărtat prebizantină, dar legătura se va face cu extraordinară sub-tilitate, de unde deduc că poetul e mai coerent decît lași însuși să se vadă; Bizanțul e „marea moartă”, adaplare ad-hoc a Fustiei, teritoriul deceptiv prin exces de melancolie, vestigiul lu- natic în care totul și nimicul sînt una („In mie-zul Pustiei e un copac / Ce se hrănește cu apele moarte / Care vin de pe margini de lumi / Și mai de departe // Și-n care nu mai viețuiește nimic / Și în vîntul vîscos / Deceț un dor mistuitor / După bolta-nstelată”). Ioana Alexan- dru e „prînzul din Levant” al lui Doinas, cu deosebire că nu se lasă condus de iluzie dar o conduce; poezia lui e involuntar romantică, iar tonul liturgic prin voință. Sacralizînd metafora, Vămile pustiei e un poem fără metafore la ni- velul versului, dar e o metaforă în și ca Tot. Starea lirică e mai puternică prin profunzime decît starea așa-zînd filozofică. Chiar coerența de care vorbeam e atributul lirismului mai mult decît al meditației. De aici și evidența crizei Numai că la un poet matre criza e întotdeauna creatoare și ce ne interesează este nu ea, oricît de impresionantă ar fi, ci răsfîngerea ei în poezie. În Vămile pustiei e un fragment (Via dorolosa) excepțional care impune o analiză separată, pe care nu o pot face aici, dar îi pot rezuma două dintre concluzii, pe aceea care definește tipul și structura poetică a lui Ioan Alexandru: plecînd de la Blaga îl descoperă pe Eminescu. Poate să mă înșel luînd ca de- finitoriu ceea ce nu e decît întîmplător, poate că e doar un efect pasager al aceluiași Freiburg; ar fi însă să fac prognoză. Decamdată cred că văd limpede: plecînd de la Blaga îl des- coperă pe Eminescu...

Talent mobil, cu virtuți înalt dovedite pentru poezie, poezie, dramaturgie, cu un spirit critic ascuțit și pătmas, pe care contemporanii se fac a nu-l vedea, Eugen Barbu repetă, psihic vor- bind, cazul lui Macedonski, avînd în comun cu acesta mobilitatea talentului, umorile și narcisismul, generozitatea față de tinerii (desori — mai ales în senul loialității — nereciprocă) și antipatia contrafiorii (aceasta, se pare, reciprocă), puterea de a simți indiferența și slăbiciunea de a se simți bine în compania emulilor. Scri- tor de grup, precum poetul Rondelurilor, dar, ca și acesta, inclus ermetice într-o individualitate orgoliosă, are, chiar mai mult decît predecesor-

rul, apetitul gafei și talentul de a se țasa părăsit de emuli, întorsi, cei mai mulți, impo- trivă-l din crîncii cei mai adesea inefabile. Un scriitor viu, sau de viu că unde i acuzau, mai de mult, e drept, fragilitatea bibliotecii, iar alții, mai atenți și mai detașați de concanurile coti- dianului, îl suspectează, acum, de erudiție. Dreptatea mi se pare a fi, fără echivoc, de par- tea celor din urmă. Nu e exclus ca abia în ul- timii ani scriitorii să-și fi vitaminizat biblioteca, dar numai orbirea ori reaua credință l-ar putea face pe cineva să nu vadă că, mai vechi sau mai nou, Eugen Barbu a realizat de la Groapa la Prințesele (se înțelege că acestea sînt cele mai bune cărți ale sale) o ascensiune mai înti în ordinea intelectuală a literaturii. Pentru că diferența dintre primul și al doilea roman nu e doar de scriitură ci de perspectivă și cuprin- dere (diferența, spunem altă-dată dintre Cartea nouă și Bietul Ioanide). Epicul senzațional, co- lorat cu violența stilistică dar imbat de gra- tuitate în ordinea ideilor, din primul e, în al doilea, constrîns să se supună tocmai idel- lor, o supunere dezvoltată abil și, probabil, ostentativ.

Proză de atmosferă prin excelență, romanele dar și nevelul scriitorului nu propun pers- onaje, ci situații, sînt observate grupuri psihice și nu caractere, iar memorabile rămîn întot- deauna mediile (deci aerul grupurilor) disputa (dialogul) personajelor și nu personajele ca atare. Cititorul e tulburat de ferocitatea con- vîngătoare a întîmplărilor din Groapa sau de miraculosul banchetului, ori de nebunia invaziei ciurmei, ori de crepuscularele aventuri ale celor doi din Prințesele și personajele sînt însă repede uitate în favoarea gesturilor lor. Lumea și nu individul face subiectul acestor proze. O lume văzută, desigur, prin componenții ei individuali dar accentul cade întotdeauna pe imaginile care dau sens comunității. Dialogul soferic despre putere, substanța Prințesele, e oglinda în care privim o lume și nicidecum o cameră Parady. Ceea ce contează e gradul de coincidență între lume și cauzările ei particulare. Nu alta era condiția prozei faulkneriene de la care scriitorul nostru a tras o măturată linie de afinitate. Dacă as vrea să evidențiez nuraidecît un perso- naj în literatura de a diferite ale celor două romane acesta ar fi prozatorul însuși, care se însinuează cu voluptate flaubertiană în exis- tențele lăuntrice ale indivizilor prin care se consumă, în ce are ea decisiv, aventura epică.

Dar lucrul cel mai interesant (fîne, totuși, de stil; Eugen Barbu e un stilist în vîntul lui Mateu Caragiale și mai mult ca sigur dacă ta- lentul nu l-ar fi fost atît de mobil ar fi fost convînl aceluia a o imaginărie agapă a scri- torilor sterili. Al senzația desori, mai ales în Prințesele, că stilul încearcă să țină locul fa- telor de povestit, colorat și obsedant cum e.

Defectul, mai mult al prozatorului decît al prozei, e că se complăce într-un fel de donju- nism al cuvîntelor, act clar de narcisism, cum zi- cea cîndva poetul, care-l face să se complăce stil- istic scriind uneori cite o frază numai din ad- mirare pentru cea anterioară. Defect subtil; dacă mă gîndesc că e comun spectaculosului Petrarca și dezabuzantului Flaubert. Dar să nu uit: pentru că subiectul său e lumea prin in- divid și nu individul prin lume, Eugen Barbu e unul dintre cei prea puțini prozatori de astăzi, actuali.

Laurențiu Ulici

cenaciu

DOINA URICARIU

Vindecarea dinspre umblet

Un copac cu umblet tîu face în păduri, voi roșii, voi roșii umbra, așchile fără carne rană bezmetică surpă fără carne e rodul luminii în umbră mă roade mă roade apa copacului prelină-n eglîndă și nu se întoarce în carne verde ramura tăiată calc pe umbra ta ea să nu se ridice tu rizi, pîrul respiră umbre fără miros Laptele cheamă șerpi de lacrimă vii cu vorbe de foame într-un trup dintr-un os

Și nu se întoarce în carne verde oglînda se sparge în ochiul deschis Un copac plînge pietre tubeam cali după ce l-am ucis

Umbră umbletului, un copil Să nu sugă lapte rodit de lumină, lapte de umbră în noapte voi roșii, voi roșii.

Vindecarea dinspre vis

Dintr-un vis alerga peste pădurea-nghetată Cu aburii calzi Urcă în aer și zbura Tresar cristale în vîile din palma mea Topită carnea de gheață Schelete de lemn arăta

Mierea va fi putrezită și din galbenă A prins coalele de-aramă Sau cineva s-a spălat în ea de sînge și de teamă Și ea se prinde în clopot de miere de sînge Numele înseamnă și stringe

Mă tem de somnul în pîlăjen de miere Străinele și zdrențuite de lăstari cu vine de tăcere

Cu aburii calzi asmute aerul Topindu-le le spală dintr-o lacrimă de soare Într-un vis roșu zbura Cîndva rîlăntă-n picloare De mierea, de funia mea.

DUMITRA NECȘULEA

Poem pentru noaptea luminii

Te luminez străine. Scărnat umbră de lucefăr trist. Semn tulbure în liniștea cîmpului aduc.

Izvoarele sărută pămîntul meu mai rar. Sufletul lui rupindu-se lent A purtat răcoarea bolțelor marine.

Vii să ne mingii, o, destătare a apelor Deapnă la, fulger peste frunțile noastre Ceruri verzi vor arde Ca miă de candelabre!

Zărite albesc noaptea, Ca mari lumini arzîndu-ne etern.

Vestește, Străjulești limpezimea în tine stingher Și gîndu-ți apune departe ca o făclie Pește muștenia apelor.

Otrăviri tari zbuciumă cugetul meu Și votevoizi înșingerați În visele lor de iubire tresar.

Ne închinăm (le!) Forți palma unei caste în fulger Și trupul tău se scaldă În flăcări reci augst.

Laudă

Aici au poposit răzăcitorii Călătorind pe steaua bătrînului Egipt Cral tulburăți lăsîndu-și căfăliile lor albe Ca un diamant în roua steptelor.

Flaute de lumină Mingie mătasea zeilor Și primăvara rodește în visul risipitorului.

Înalți conșur semet și alb Și bucură ochiul cu înfădărea Frîmătăntă de turme rebelle. Visul lor creștea înrobît cu destinaul Lujeilor zdrențuții de ploi. Și versul tău să odihnească Duhul iernilor Ca o lumină în casele pădurenilor!

Laudă zărilor clare Și pître înălțimea de fulger despăcăt! Noi am crescut cu pasărele peșterii Și gîndul tău lată mingia copilii soarelui

Depart, Noaptea împletea focurile Celor din cîmpie!

IOANA CRĂCIUNESCU

Cel ce păzea

S-a sinucis cel ce păzea poarta de ceață! și nevînzul și umezala s-au strecurat între noi, între ploii, Mi-e frică! M-am băgat într-o scorbură mică, să nu umbin oarbă prin iarbă. A-u-u-u! A-u-u-u-u... mă auzi? Au început să se miște cu mine copaci uzi. Nu văd nimic înafară, aici înăuntru mîsoare a ceață. Vîno cit mai e timp și mă scoate. Ceată și ploale imi intră în oate. Copacul acesta presimt e-o să-l taie... Dureros mă voi naște-ntr-o noapte icoană de lemn la tine-n odale.

cinemateca Clovni fără zîmbete

Se spune că un film poate fi „săltat” fie și de o singură secvență remarcabilă, pe care ar conșine-o. Nu știu. Nu cred. Este o concesie exagerată, făcută artei. Dacă ar fi adevărat, cite capodopere am număra... De pildă, „Clovni pe pereți”. Un titlu ignorat de multă lume și uitat de cei care-l știu. Pe bună dreptate, căci producția maghiară n-a fost mai mult decît o onorabilă picuică despre tineri. Dar iată, la un moment dat, cîșiva băieți, dintre eroii filmului, merg pe stradă, prin mulțime, trecînd printre ome- ni, de la unul la altul și, oprindu-se cite o clipă la fiecare, îi salută pe rînd: bună ziua! bună ziua! bună ziua! Pri- mesc, în loc de răspunsuri, priviri ne- dumerite și tăceri surprinse. Altă dată, filmați tot „pe viu”, ei merg prin mul- țimea de pe trotuare, țînînd în mîini pîncarte, de fapt suprafețe albe ne- scrise, cu care șochează la fel de tare pe oameni. Metaforice sînt suficient de transparente. Dar reacția oamenilor (mai bine-zis, absența ei) este auten- tică, îngrijorătoare de autentică. O a tre- ta secvență ar o semnificație nu mai pu-

țin dramatică: băieții ajung, într-o seară, la o vilă în care se aflau vreo două perechi de adulți; unul dintre ei escaladează un zid și, printr-o ferăș- tră, vede și aude cele ce se întîmplă înăuntru, lucruri pe care le relatează, de acolo, de sus, prietenilor lui, rămași jos, afară. Este o conversație domestică, tracasantă, cu meschine reproșuri și discuții conjugale. Dar, repete, întoc- mai, neutru și obiectiv — mai mult, cu detașarea adolescenței — toate aceste replici ajung jos nu deformate, ci de- mascate, întregă stupiditatea lor este descoperită, ridicolul oamenilor și al vorbelor se face dintr-o dată percepți- bil, pînă la dramă n-a rămas decît spa- țiu invers al lucidității. Și este, poate, alături de celelalte, una dintre acele necesare triste și crude experiențe reve- latoare prin care trece tinerețea, în lungul ei drum de cunoaștere. Sau este, sigur, alături de celelalte, o secvență de păstrat în cinemateca personală. Și atunci, filmul nu mai conținea.

Sergiu Selian

15 ani de la înființarea „Muzeului literarilor române”

Calendarul sărbătoririi

(12-18 iunie 1972, București)

LUNI 12 Iunie: ora 11 — ȘEDINȚA INAUGURALEA prezidată de profesorul academiician Șerban CIOULESCU; ora 12 — Corul MA- DRIGAL, dirijat de Marin CONSTANTIN. MĂRTI 13 Iunie: ora 10 — Vizita atașărilor culturale ai misiunilor diplomatice acreditate în țara noastră; ora 19 — „ROTONDA 13” — Mihai BENIUC, mărturie literară. Colegi mai tineri vor rosti versuri ale poetului. MIERCURI 14 Iunie: ora 10 — ORA ELEVILOR (concursuri lite- rar-distractive cu premi), animată de Iurie Darie; ora 19 — O SOA- RE LA MUZEU (II), reprezentațiune de poezie română și de muzică oferită de artistul Tudor GHEORGHE cu gitara sa. JOI 15 Iunie: ora 10 — SALON de scrieri, de crochieri și de ca- riciuri (înspărate de scriitori și de operele lor), comentat de Dan HAULICA; ora 17 — LITERATURA ROMÂNĂ, obiect de studiu în Invățămîni, discuții (în colaborare cu Institutul de istorie literară „G. Călinescu”) prezidată de profesorul academiician AL DIMA; ora 19 — Poetul Virgil GHEORGHIU, pianist (recital). VINEȘI 16 Iunie: ora 19 — Redacția revistei „MANUSCRIPTUM” face primii ei cititori; ora 18 — SCRITORUL PREFERAT, spectacol- lectură susținut de mari actori bucareșteni. SÂMBĂTA 17 Iunie: ora 10 — Constituția ASOCIAȚIEI „PER- PESSICUS”; ora 11 decernarea PREMIIULUI „M” al revistei „MA- NUSCRIPTUM”; ora 19 — PARADA COSTUMULUI CARAGIALEAN; ora 20 — Revizuirea PROCESULUI CAIION (în completul de jude- cător, scriitorii contemporani). DUMINICA 18 Iunie: ora 11 — PELERINAJ la mormîntul lui Mihai EMINESCU. (Plecare la ora 10 de la Muzeul literarilor române).

I. Negoitescu

poeti catalani

J. V. FOIX

Hoinărea, în galop nebun, în jurul zidurilor, urmărit de un șir de cărbunari superstițioși.

Dați-mi o lanternă: — Unde-i calul?
Dați-mi cărbuni tari și călcare luminoase
Dați-mi ziduri de noapte în orașele lunare.
Eu sint nebunul, închis, cu haină de unghii
Și din ochi îmi curg pești într-un corp vegetal.
Văd un stup de credincioși invizibili
Când se întunecă umbra, inebunții!
Pelerinii conjurați în cenușa stigmateilor
Crepusculari, în varuri revelate
Sub catifelele corpurilor necorupte
Flagelatori taciturni la confluența visurilor
Zidii de iedera glugilor;
Ciobani plantați în țărul astrelor
Prișni de virtețul acriilor, și chircii!
Pentru a ajunge la știință cu vocabularul de ape;

Bolaniștii deviați în briza umbrelor
Lovii de strigății tăciunilor nocturni
Ierbizind cu rumoarea de conciliu;
Frelați suferinzi în fîntinile salturoase,
Care pictează cu culori guineas încercute,
Cu jungle de cătușe și marea antică,
Și pilanșelul întunecimilor în fundul criptelor;
Negustorii secreți de gabardine obscene
Cu amantele lor înfiorătoare în papura
șantierelor navale
Ale unui port subversiv cu semăcioare
sectare.

Cine, dacă nu eu, este Sacerdotul Suprem?
Nu căutărăm în zadar, prin găurile zidurilor,
Amprenta digitală a zeller inexplicabilii.

(Din: „On he deixat les claus”, 1950)

Am deschis, corpul chircit,
sertarele unde păstram mii
de versuri de care nu-mi
aminteam să le fi scris vreodată.
Pilar mă asigură — era o după-
amiază infrunzită, cu un cer jos
scinteind de buze — că le citise.
Sertarele erau pline de miini
compacte și tari care le strungeau
pe ale mele cu gânduri stranii,

În care mare a naufragiat o goeletă
cu păsări delirante pe catarge
Și vele leșinate sub licheni

— Rupeam lilac printre cenuși.

În care peșteră oarbă sint scoici
Unde s-ascundem tezaur de rădăcini și apă
Cu nostalgia dansului și înarmați cu trestii

— În nelocul călcăm în picioare umbrele.

În ce curte ignorată a unui cămin închis
Ascultăm cîntece cu neliniște cerească
Insectele cu aripi în palmele calde

— În defileu stingeam lămpile.

În care lună de circumă dincolo de veacuri
Gustăm vinuri noi și ne vrăjeam
Sunete de marmuri arhaice în orgi fosile

— Ne înfricoșăm între noi cu grimase
spectrale.

În care prăpastie antică dansam plini de
viață
În plinșelul nocturn al legănatelor cringuri
Ecou lunar de voci și cîntece marine

— Ne ascundeam corpul sub plase.

În care stradă ascultăm rumoarea algelor
Cînd ne spuneam adio fără cuvinte
În claritatea științietoarelor pronosticuri

— Cu mînuși noi examinam perle.

În care hangar al unei cimpii vetuste
Îmbrăcați cu noapte și încoronați cu
trandafiri

Dezmierdam păsări cu mina tremurîndă
— Pornem motoare fără speranță.

În care fîntină din umbrarul pierdut
Într-o vară dezbrăcată o noapte descalată
Plîngeau vestale la zel de platră

— Cu ochii pazați cîntem la furtal.

Pe care zid într-o noapte fără ore
Scrîm nume pe care nu le înțelegem
Și desenăm pudici liali mearte

— Abuream locuri cu gara noastră infectă.

În care carbă a palidiei pîrîi
Se prăbușeau țetele pe biciclete
În ciare terenuri stîlcoase, în abluși

— Ne închiștăm cu apă vrăjită.

În ce sertare abisale căutam
Poeme niciodată scrise și de care nu-mi
amintesc

În hîrți mototolite și literă falsă

— String mîini de perle și rîdeci.

(Din: „Les irreals omegues”, 1949)

JOAN SALVAT-PAPASSEIT

Lozincă

Să facem platonul celor care nu se retrag
Și doar un sărut îl poate face prizonieri.

să facem platonul celor ce rap îngrădîrile
și pe care nu îl poate iaviage decît încă
un sărut.

să facem platonul soldaților de avangardă:
prima sărutare să îl se dea primilor.

(Din „La gesta dels estels” — 1922)

Trăiască dragostea

Trăiască dragostea pe care mi-a dat-o
prietena

proaspătă și curată ce un mac bucaresc
Trăiască dragostea
am chemat-o și a venit

— era toată albă ca o lăchîțură de lapte.
Trăiască dragostea care și ea dorea:
trăiască dragostea:
velam și am luat-o.

Din: „El poema de la rosa als llavis”, 1923)

Prin reapariția, începînd cu cîțiva ani în urmă, de publicații și cărți în limba catalană, în Spania de astăzi s-a reinodot firul unei vechi culturi europene, lovită brutal de circumstanțele tragice ale înfrîngerii suferite de forțele progresiste în războiul civil din Spania. Odată cu această nouă realitate culturală, gustul pentru poezia și literatura catalană a început să se răspîndească pe arii din ce în ce mai largi, în primul rînd datorită contactului cu protestul, explicit sau implicit, din cîntecele unor cîntăreți-poeti ca Raimon sau Joan Manuel Serrat. Exprimînd sensibilitatea dureroasă a unui mic popor amenințat cu dispariția spiritualității proprii, poezia catalană modernă, în care facem aici o simplă introducere a cititorului român, prezintă două etape importante, despărțite între ele de războiul civil. J. V. Foix (născut în 1894) și Joan Salvat-Papasseit (1894—1924), pe care îi prezentăm aici, fac parte din prima etapă. Din poezii catalane care au început să publice, în general, după 1946 am ales pe Salvador Espriu (născut în 1913), cel mai cunoscut și tradus între poezii catalane moderne, — pe Bartolomeu Rosselló-Pòrcel (1913—1938), Joan Vinyoli (născut în 1914), și Gabriel Ferrater (născut în 1922).

SALVADOR ESPRIU

Cîntec de amurg

Răpeam voci de copil
soarele pe care îl priveam.
Toată lumina verii
ora der de via.

Orelogiul, în zidul alb,
spune cum seara pleacă.
Se înlățește un vînt suav
pe drumurile amurgului.

Poate mîine vor veni
încă lungi ore
de claritate pentru ochii
acestui priviri atît de avide.

Dar acum este noaptea.
Și am rămas singur
în casa morților
pe care mi-l amintesc doar eu.

(Din: „El caminant i el mur”, 1955)

În românește de
MARCELLINO PERELLO
și
SEBASTIAN REICHMANN

Desene de BALTASAR LOBO

Repetiție de cîntare în Templu

O! ce obosit sint
de lașul, bătrîul și alii de sălbaticul meu
pămînt,
și cit mi-ar place să mă îndepărtez de el,
spre nord,
unde se spune că lumea e curată
și nobilă, cultă, bogată, liberă,
deșteaptă și fericită!

Atunci, acasă, frații ar zice
dezaprobind: „Ca pasărea care își părăsește
cuibul,
așa e omul care pleacă de pe meleagul său”,
în timp ce eu, aflîndu-mă departe, aș ride
de lege și de străbuna înțelepciune
a seamăului meu atît de aspru.
Dar a-am să-mi urmez visul niciodată
și voi rămîne aici pînă la moarte.
Căci sint și eu foarte laș și săbatic
și la plus lubesc ca o
disperată durere
această săracă,
murdară, tristă, nenorocită patrie.

(Din: „El caminant i el mur”, 1955)

BARTOLOMEU
ROSSELLÓ-PÒRCEL

Aerul unei boli

Patul și sfera incule
chipuri și munși, pînă
frica închisă, limite
ale luminării și frigului care nu se mișcă,
suspendate în alb, în albastru
și semne de căpătii,
ancora te așteaptă și speră
solidă în ora ce cade,
vrăjitoare magnifică, mamă
care poate să te ducă încă în port.

(Din „Imitació del foc”, 1938)

În moartea mea

Sunt obosit de tine, domeniu obscur
și furtună de flacără.
Am să mă exalt peste orizonturi
și am să scot în deșeri drapelule
ultimului galop.
Regină a acestor ore, acum vii
toată strălucitoare, înarmată.
Inutilă disperare a amurgului Zorii
se apropie deja cu sabia,
și ardarea temerară care mă incendiază
îndepărtează stielele.

(Din „Imitació del foc”, 1938)

JOAN VINYOLI

Tăcutul

Intru în tine, primăvară
a cîntării, o voce între vocile
oferite Tăcutului, ce prin lucruri
îmi trimite răsufierea lui. Ce bulevard
secret, teodată m-a adus
la deliciosul meleag? Pădurea mută,
ca și copilul umbiu, liber, liber,
ascultînd aproape — vocea ce
dela Tăcutul ajunge la mine, blînd surisul
său.

(Ant. Goytisolo — pag. 324)

GABRIEL FERRATER

Lene

Ea doarme. E ora la care oamenii
s-au trezit deja, și puțină lumină
întră încă rînindu-i.

Cu foarte puțin avem destul. Doar
sentimentul a două lucruri:
pămîntul se învîrtește, și femeile dorm.
Impăcați, ne îndreptăm
spre sfîrșitul lumii. Nu trebuie
să facem nimic pentru a-l ajuta.

(Din „Teoria dels cosos” — 1966)

Misiunea cea rea

Este o fîntină strălucitoare albastră ca țeava
revolverului la care te-ai uitat de copil.
Sint tufe foarte înalte, și toba
soarelui bate departe și slab. Este o pasăre
impunăcî și verde și galbenă și barbară
ca o tapiserie de pens arțecă, și cere
mai multă lumină, mereu mai multă lumină,
pentru a a îngropa
mai adînc sub pămînt. Și tu ai căuta-o
pînă la ultimul fir de praf, printre fol
căzute și rădăcini aspre dar lăcule
pe măsura mîinii care strînge.
Este un culbar de vișine negre, și nucile
sint crustacee în putrefacție, viscoase
și rele ca lacrimile. Sint trunchiuri
care transpiră. E metal de elite vil.
Înăuntru, tot asta. Dar n-ai să întri.
Nu știi încotro să mergi. E altă timp
de cînd îi-au dat adresele.
Ameții, ai răcit drumul
și n-ai chef. Te așezi, și-ți amintești
că era vorba despre o fîntină, nu despre
drumuri.

(Din „Da nucas pueris”, 1960)

PERE QUART

Antonio, maestru peruchier

L'utile revenu du rasoir
BEAUMARCHAIS

Antonio, maestru peruchier,
și-a surprins femeia
în bătălie amoroasă
cu un al treilea.
Și capul îi taie
cu briciul,
strigînd: — Trădătorul înfidelăi!
Și gîndind: — Frumos și iellin
obțin astfel un model de cap
pentru vitrină.

(Din „Les decapitacions”, 1934)

Copilul calul de carton

„L'enfant apporte un peu de ce ciel
dont il sort”. VICTOR HUGO.

Copilul calul de carton
chinule și mototolește cu gest încapătînat
Îl scutează picioarele, îi taie coada,
îi taie praful crupa cu lovitură de ciocan
și cu lungi ace îi găurește ochii.
(Copilul strînge buzele, chipu-i e de bătrîn)
Atunci îl părăsește pentru alte jucării.
Obosește și reia calul mutilat,
căci vrea să-l decapiteze. Cum răsufletă
Cum transpiră

Și curge singele invizibil...
(Din „Les decapitacions”, 1934)

Luceafărul

Revistă editată de
UNIUNEA SCRITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMANIA

Redactor șef:
Virgil Teodorescu
Redactori șefi adjuncți:
Cezar Baltag, Georgeta Horodincă,
Fănuș Neagu
Secretar general de redacție:
Constanța Ioin

REDACTIA:
București Bd. Ana Ipătescu 15
Telefon: 11 51 54; 12 18 10

ADMINISTRAȚIA:
Șoseaua Kiseleff 10 tel. 18 33 89

ABONAMENTELE:
3 luni — 13 lei; 6 luni — 26 lei; 1 an — 52 lei

Tiparul executat la
COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA ȘCINTEII”

Prezentarea grafică: Mireea Popescu
Paginător: Nicolae Ioni